

TEMA BROJA: RIJEKA DRAVA
TOPICS: DRAVA RIVER

KATASTROFALNE POPLAVE U KOPRIVNIČKOJ I ĐURĐEVAČKOJ PODRAVINI 1965., 1966. I 1972. GODINE
DISASTEROUS FLOODS IN PODRAVINA REGION AROUND KOPRIVNICA AND ĐURĐEVAC IN 1965, 1966 AND 1972

Željko KRUŠELJ
 Doktor znanosti
 Sveučilište Sjever
 Koprivnica

Primljeno/Received: 11. 5. 2017.
 Prihvaćeno/Accepted: 5. 6. 2017.
 Izvorni znanstveni rad
 Original scientific paper
 UDK/UDC 556.166(497.5-3Podravina)“1965/1972”
 627.51(497.5-282.24Drava)
 502.58:556.166

SAŽETAK

Rijeka Drava, često i zbog dotoka velikih količina vode iz svoje pritoke Mure, stoljećima je poplavljivala prostore koprivničke i đurđevačke Podravine. U posljednjih pola stoljeća zabilježene su tri poplave katastrofalnih razmjera. Dvostruka je poplava bila 1965., gotovo isti se scenarij ponovio 1966., a po razmjerima šteta u kolektivnom je pamćenju posebno mjesto dobilo izlivanje Drave 1972. Tada se pod vodom našlo tridesetak podravskih naselja, uključujući i dijelove Koprivnice, oko 11.000 hektara poljoprivrednog zemljište, a uništeno je ili oštećeno više stotina stambenih i gospodarskih objekata te brojne prometnice i mostovi. Evidentirana je šteta bila desetak puta veća od one iz prethodnih poplava. Razorne su poplave dovele do intenziviranja gradnje nasipa, što je smanjilo opasnost od poplava, iako je Drava u još nekoliko navrata opasno zaprijetila. Konačno je rješenje kontrole vodostaja te rijeke bio sustav dravskih hidroelektrana, ali projekti koji su se odnosili na koprivničku i đurđevačku Podravinu iz niza razloga nisu realizirani.

Ključne riječi: Drava, Mura, vodostaj, izlivanje, poplave, štete, nasipi, preseljenja, hidroelektrane

Key words: Drava, Mura, water supply, spills, floods, damages, embankments, relocations, hydroelectric power plants

1. UVOD: VIŠESTOLJETNE POPLAVE

Srednji i donji tok rijeke Drave često je poplavljavao priobalne dijelove današnje Austrije, Slovenije, Mađarske i Hrvatske. U kasno proljeće i rano ljeto, kad su poplave bile najčešće i najrazornije, razlog je tome najčešće bilo otapanje snijega u području južnih Alpa, točnije talijanskog Tirola, gdje Drava i izvire. Dodatni je razlog u pravilu bila i velika količina kišnih padavina u kraćim vremenskim razdobljima. Jesenske su poplave bile, pak, rezultat velike količine padavina koje su rezultirale oborinskim vodama s obronaka Kalnika i Bilogore. Tu je u poplavljanju važniju ulogu imalo izlivanje dravskih pritoka, u rasponu od rijeke Mure pa do potoka poput Bednje, Glibokog ili Koprivnice, koji nisu mogli primiti veće količine vode, kao i neuređivanje naplavnih područja.

Usmjerimo li se samo na koprivničku Podravinu, arhivski zapisi, kasnije i razne tiskovine, govore da je veći broj poplava obilježilo njenu noviju povijest. Iznimno je velike posljedice, uključujući i pro-

mjenu konfiguracije tla, imala poplava 1710. godine¹. Tada na ušću Mure u Dravu ne samo da je poplavljen Legrad, već je novi tok rijeke Mure to važno naselje na novovjekovnim prometnim čvorištima preselio s lijeve na desnu obalu, odnosno iz Međimurja u Podravinu. Nadalje, detaljno je opisana velika poplava u gotovo cijeloj Podravini koja se dogodila u lipnju 1827. godine². Najviše je stradalo đurđevačko područje, gdje je voda dosegala čak i do visine jednog »hvata«³. Godine 1860. poplavljena je opet desna dravska obala, ali je toga puta stradalo i Prekodravlje. Čini se da je još teže bilo 1879., kad su poplave bile »toliko snažne i dugotrajne da su od silne vlage vinogradi s Legradske gore spuzli prema Muri i Dravi«⁴. Tijekom 20. stoljeća slijedio je cijeli niz poplavnih valova, u pravilu i po nekoliko unutar jednog desetljeća. Primjera radi, samo je pojačani dotok iz rijeke Mure, ukoliko se poklopio s izrazito kišnim razdobljima, bio odgovoran za izlivanje Drave s vrlo različitim posljedicama godine 1926., 1928., 1935., 1936., 1937., 1938., 1939., 1942., 1944., 1954., 1964., 1965., 1966., 1970., 1972., 1973., 1975., 1980., 1989. i 1993.⁵ Posljednje se veliko izlivanje Drave dogodilo 2014., iste one godine u kojoj je i rijeka Sava ostavila tragične posljedice poplavama u istočnoj Slavoniji. Tri su dravska poplave na području koprivničke Podravine bile i katastrofalnih razmjera (1965., 1966. i 1972.), tako da ćemo se njima posebno baviti.

Grad Koprivnica je, pak, u proteklih stotinjak godina bio nekoliko puta poplavljen, ponajprije zbog izlivanja istoimenog potoka. Važno je znati da potok Koprivnica izvire na obroncima Kalnika, oko 25 kilometara udaljenim od grada. To na posredni način govori i o ozbiljnim koprivničkim problemima s uobičajenim pravcima kretanja oborinskih voda, za koje se ispostavilo da se često slijevaju prema gradu sa širom okolicom, pogotovo na liniji od Sokolovca do Koprivničkih Bregi.

Posebno je razorna bila poplava 1926. godine, zapamćena i zbog činjenice da je bila prva o kojoj je detaljno pisano u tiskovinama i o kojoj je sačuvan niz upečatljivih fotografija. Brojne su ulice, kao i mnogi javni objekti, bili pod vodom, a stradala su i pojedina prigradska naselja. Na snimkama sa središnjeg gradskog trga bilo je uočljivo da je Koprivničancima voda sezala do koljena. U srpnju 1926. kišomjerna je stanica u Koprivnici izmjerila 284 milimetara kiše na kvadratni metar, što je bila i rekordna količina padavina⁶.

Kako je to izgledalo na terenu, ponajbolje objašnjava tadašnji gradski list, na čijoj je naslovnici bila samo jedna riječ: »Poplava«⁷. U podužem je tekstu objašnjeno da je najprije uslijedio prolom oblaka između Lepavine i Reke. Nabujali potok Koprivnica zatim je kod stanice Mučna Reka srušio željeznički most i razorio željezničku prugu prema Kloštru Podravskom. Poslije toga voda je svom silinom prodrla u grad, poplavivši i njegovo središte. Zanimljivo je kakve su, sudeći prema prvim novinarskim zapažanjima, u Koprivnici bile posljedice poplavlivanja: »Koliko se do sada moglo ustanoviti u gradu su najteže postradali: svratište 'Car' (lokal i podrum demoliran), R. Eisenstein (vagon robe uništen), gostiona Munko, Parna pekarna Severović, magazini Braće Reich te skladišta Mičković Janeš, slastičar Vener, trgovina Anžel te brojni privatni stanovi... Većina podruma još su puni vode, jer naši vatrogasci uza sav mar nisu uspjeli pružiti potrebnu pomoć.«⁸

Iznimno velike štete nastale srpanjskom poplavom 1926. imale su za posljedicu i pokušaje detaljnog saniranja potoka Koprivnica, koji nije mogao apsorbirati takve količine vode, a i oko kojega su nasipi bili u iznimno lošem stanju. U veljači 1927. gradsko je poglavarstvo na temelju pripremljenih elaborata,

¹ Zdenko Kereša, Leonard Sekovanić i Davor Mikulić: *Velike vode Mure*, <https://www.researchgate.net/profile>, pristupljeno 22. veljače 2017.

² Detaljniji opis te i nekih kasnijih podravskih poplava nalazi se u monografiji Dragutina Feletara *Podravina*, str. 291-299, Podravka, Koprivnica, 1973.

³ Srednjovjekovna mjera, koja je u razdoblju habsburške carice Marije Terezije unificirana kao »hrvatski hvat« i iznosila je 1,896484 metra.

⁴ Feletar (1973), str. 291.

⁵ Autori *Velikih voda Mure* navode kako je utjecaj Mure bio uočljiv i na poplavama u udaljenom Osijeku i drugim dijelovima Slavonije, sve do ušća Drave u Dunav.

⁶ Feletar (1973), str. 292.

⁷ *Koprivničke novine*, 11. srpnja 1926., str. 1-2 (bez potpisa).

⁸ Isto, str. 2.

Slika 1. Potok Koprivnica 1926. poplavio je i samo središte Koprivnice (zbirka D. Feletar)

Slika 2. U poplavi 1926. voda je prodrla i u Svilarsku ulicu (zbirka D. Feletar)

iz kojih je proizlazilo da prvotna regulacija potoka iz 1907. nije kvalitetno realizirana, održalo i javnu raspravu. Pritom je napomenuto da je ipak ponajviše stradalo naselje Koprivnički Bregi, čiji stanovnici u spomenutom razdoblju nisu pristali sudjelovati u regulaciji potoka i gradnji kanalizacije. U pozivu na javnu raspravu naglašeno je da je »u živom sjećanju užas opetovanih poplava potoka Koprivnice, a i danas vidimo vidljive tragove materijalnih šteta nanesenih ovim poplavama«⁹. Pokazalo se da je i ta regulacija imala ograničene dosege, kao i one koje su slijedile i idućih desetljeća. U tom kontekstu treba promatrati i melioracijske radove i ostale pokušaje reguliranja vodostaja rijeke Drave na koprivničkom i đurđevačkom području koji su djelomično obavljani između 1926. i 1940. godine, a u većem obimu nakon 1955. godine¹⁰.

U kojoj su mjeri pokušaji reguliranja podravske vodotokova, uključujući i potok Koprivnicu, bili puno skromnijeg obima, nekvalitetniji i usporeniji od realnih potreba, ponajbolje je pokazala repriza opisane gradske poplave iz 1926. godine. Novo se izlivanje dogodilo 19. lipnja 1939. Opet je kratki naslov na naslovnici lokalnog tjednika ponajbolje govorio o onome što se dogodilo: »Katastrofa«¹¹. U tekstu se opisivala »panika u Koprivnici«, kojom prilikom je opet razorena željeznička pruga i potoplje-

⁹ *Domaće ognjište*, 19. veljače 1927., str. 1, Koprivnica.

¹⁰ Feletar (1973), str. 293-295.

¹¹ *Podravske novine*, 24. lipnja 1939., str. 1-2.

Slika 3. Svi stambeni objekti u Križevačkoj ulici bili su 1963. pod vodom (zbirka I. Čičin Mašansker)

Slika 4. Voda se iz Križevačke ulice prelijevala prema Dubovcu i u Basaričkovu ulicu prema Taraščicama 1963. godine (zbirka I. Čičin Mašansker)

no »8000 jutara zemljišta«, uglavnom usjeva i livada. Već po tradiciji najteže je stradalo svratište »Car«, ali i okolne trgovine, poslovni prostori, uredi i ostale zgrade u središtu te mnogo stanova i gospodarskih objekata na širem gradskom području. U kućama na potezu od Koprivnice do Reke voda je »prodirala kroz prozore«. List je zaključio da su u gradu i okolici načinjene »milijunske štete« pa je »razumljivo da su stradali seljaci utučeni« i da »oštećeni siromašni narod sada očekuje pomoć od mjerodavnih vlasti«¹².

U analizi razloga tako razorne poplave navedeno je da je voda »nadošla i nabujalim potokom i izvan njega u bujicama s obližnjih brežuljaka«. Građani su, ipak, najviše bili uznemireni spoznajom da iz prethodne velike koprivničke poplave nisu izvučene gotovo nikakve pouke: »Kao i prije 13 godina voda se prelila preko razrušenog nasipa na posjedu nasljednika pok. Vajdića. Taj su nasip djelomično razvezli, a da nije poslije popravljen! Ljudi iz onog kraja su to tražili, ali je sve ostalo pri starom. (...) Drugi uzrok poplave je propust ispod vicinalne pruge odmah do putnog prelaza (rampe) koji vodi iz Špoljar-

¹² Isto.

Slika 5. Poplavljeni su bili i podrumski prostori zgrada SUP-a i suda u tadašnjoj ulici 32. divizije (današnja Ulica hrvatske državnosti) 1963. godine (zbirka I. Čičin Mašansker)

Slika 6. I 1963., kao i u svakoj dotadašnjoj poplavi, stradao hotel »Kalnik« na današnjem Florijanskom trgu (zbirka D. Feletar)

ske ul. prema Reki. Onuda protiče sva voda iz šuma i polja... do kuće Josipa Prvčića i dalje prema gradu. (...) Uz sve to ne treba zaboraviti da je brana kraj Fribenova mlina dignuta prekasno!¹³

Indikativno je da je nasip na potoku Koprivnici probila i proljetna poplava 1954., i to na dijelu prema Koprivničkim Bregima, zbog čega su stradale mnoge poljoprivredne površine, ali voda ipak nije u većoj mjeri prodrla u grad. Zaključak je bio da se dijelom treba prokopati novo korito potoka kroz šumu Lešće, a i produbiti postojeće¹⁴. Produbljivanje korita bio je i recept koji se primjenjivao i u nekoliko narednih kriznih situacija, no s promjenjivim uspjehom.

Znatni dio Koprivnice bio je poplavljen i 12. ožujka 1963. godine¹⁵. Najava mogućih problema dogodilo se mjesec dana ranije, kad je visoki vodostaj Drave bio popraćen i santama leda kod Repaša, a u opasnosti su zbog topljenja leda bili Komatnica i Gabajeva Greda¹⁶. Led je na više mjesta bio mini-

¹³ Isto, str. 2, »Da li je poplava morala biti tako velika?«, str. 2 (potpis »Poplavljeni«)

¹⁴ *Koprivnički tjednik*, 21. kolovoza 1954., str. 1, »Prokopanjem novog korita potoka Koprivnica osigurat će se od poplava polja na području općine Bregi« (bez potpisa).

¹⁵ *Glas Podravine*, 16. ožujka 1963., str. 1, »Znatne štete« (vl. k.).

¹⁶ *Glas Podravine*, 16. veljače 1963., str. 1, »Drava je opasna« (k).

ran, no rast vodostaja ni na obližnjim vodotocima nije bilo moguće spriječiti. Gradska je poplava, već po nepisanom pravilu, počela obimnim kišnim padavinama i slijevanjem oborinskih voda, tako da se i razina potoka Koprivnice naglo podigla. Između ostalog, prolijevanje vode pospješila je, kako je to napomenuto, i »niska konstrukcija mosta«. Voda je brzo prodrla u okolne ulice i obližnji mlin. U obranu su odmah uključeni vatrogasci te pripadnici vojske i milicije, kao i brojni građani. Tijekom noći prelio se i potok Gliboki, rušeći i tamošnji drveni most, zbog čega je ugroženo i područje Rasinje, Kuzminca i Kutnjaka. Koji sat kasnije potok Bistra je između Hlebina i Delova srušio i armirano-betonski most. Zabilježeno je da se tom prilikom lokalni autobus bio opkoljen vodom pa su putnici morali biti evakuirani kamionom.

Ujutro, 13. ožujka, nastavljeni su i koprivnički problemi. Voda je prodrla preko Križevačke i Basaričekove ulice prema Tarašćicama, a preko Ulice 32. divizije (današnja Ulica hrvatske državnosti), poplavinivši nekoliko tamošnjih zgrada, opet prema hotelu i restoranu »Kalnić« (bivši »Car«, a današnja prodavaonica DM-a). Opet je stradalo i nekoliko obližnjih stambenih objekata, gdje su građani spašavali namještaj. Voda je nastavila svoj razorni put Marinkovićevom ulicom (današnja Starčevićeva) prema željezničkoj stanici, a na tom je potezu također poplavljena većina podrumskih prostorija i pogon poduzeća Poljoremont. Gradski tjednik izvještava da su toga jutra bili otvoreni svi kanali, ali da ih je voda odmah »zaštopala«. Gabrijel Nofta, član štaba za obranu od poplava, kao glavni razlog poplave naveo je da je voda iz pravca obližnje Crne gore probila »zaštitni nasip«, da su štete »milijunske« te da su »uništeni usjevi i razrovane ceste«¹⁷. Srećom, vodostaj potoka Koprivnica još je u toku toga dana počeo padati i voda se postupno vraćala u njegovo korito. Tjedan dana kasnije u lokalnom su glasilu objavljene i fotografije poplave, iz kojih se vidjelo da je na poljanama uz Križevačku ulicu, koja je toga puta bila među najizloženijima, »nastalo čitavo malo jezero« pa prometnica uopće nije bila vidljiva¹⁸.

U svježem je sjećanju izlivanje potoka Koprivnice 22. listopada 2014., kada je stradala Starigradska i više okolnih ulica, gdje su mahom bili poplavljene podrumi i gospodarski objekti, a poplavna zona protezala se sve do ulaza u Koprivničke Brege¹⁹. Tome je u Koprivnici iste te godine, ali nekoliko tjedana ranije, prethodila i poplava koja je bila potaknuta znatnom količinom padavina i oborinskim vodama, koje kanalizacijski sustav nije mogao apsorbirati, tako da je bilo kućanstava koja su u nepunih

Slika 7. Poplava potoka Koprivnice 2014. napravila je priličnu štetu građanima u brojnim okolnim ulicama (snimio Goran Kučić)

¹⁷ *Glas Podravine*, 16. ožujka 1963., str. 1, »Znatne štete« (vl. k.).

¹⁸ *Glas Podravine*, 23. ožujak 1963., str. 1-2, »Voda, voda!« (snimio I. Čičin).

¹⁹ *Vecernji.hr*, 22. listopada 2014.: »Pogledajte snimku iz zraka nezapamćene poplave u Koprivnici«; *Koprivnica.net*, 22. listopada 2014.: »Stanje je kritično kraj potoka, ulice i podrumi su pod vodom«.

Slika 8. Gradani su 2014. sami podizali nasipe ispred svojih kuća (snimio Goran Kučić)

mjesec dana doživjela dvostruku štetu. Poslije tih dramatičnih zbivanja uslijedila je još jedna sanacija potoka Koprivnice. Iz medija je ta drama, potaknuta i tragedijom koja je u kasno proljeće iste godine zbog pucanja nasipa i izlivanja Save zadesila Gunju i okolna istočnoslavonska naselja, smatrana »nezapamćenom«²⁰. Istine radi, ta su zbivanja teško usporediva sa spomenutom poplavom iz 1926. godine, kad je stradao veći dio grada.

Istog tog listopada 2014., ali tjedan dana ranije, došlo je i do posljednje velike poplave koju je u Podravini izazvala rijeka Drava sjeveroistočno od Koprivnice, zbog čega je tih dana i dolazilo do rasta vodostaja i kasnijeg izlivanja istoimenog potoka. Glavni su razlog bili obimni jesenski pljuskovi, kao i 13-kilometarski vodeni val Mure, koji su razinu Drave kod Botova podigli na krajnje uznemirujućih 576 centimetara. Opća je opasnost oglašena u osam podravske općine, a u izlivanju je najviše stradalo dio Drnja i romskog naselja Autoput, kao i zaselak Tori u susjednom Sigecu, dok je u potpunosti zaustavljen promet na cesti prema Botovu i jezeru Šoderica²¹. Dio je stanovništva na tom području bio pravovremeno evakuiran. Dravski su nasipi 2014., zahvaljujući danonoćnim dežurstvima i ojačavanjima, u drugim podravskim općinama izdržali visok vodostaj.

Vratit ćemo se pola stoljeća unazad, jer su tri poplave rijeke Drave, 1965. (dvostruka), 1966. i 1972., više od ostalih obilježile noviju povijest podravskih elementarnih nepogoda.

2. DVOSTRUKA POPLAVA 1965. GODINE

Poplava rijeke Drave velikih razmjera, do koje je došlo u kolovozu 1965., započela je visokim vodostajem Mure u njenom austrijskom toku, koji je poplavo dijelove Međimurja, posebno šire područje Kotoribe. Tamo je uobičajeni vodostaj od oko dva metra do ranih jutarnjih sati 4. kolovoza narastao na rekordnih 426 centimetara. Popustili su nasipi i Kotoriba je toga dana bila odsječena od svijeta. Osim što je poplavila većinu kuća, od kojih je istoga dana njih deset i srušeno, te niz gospodarskih objekata s okolnim oranicama, Mura je uništila 50 metara željezničke pruge i srušila most na ulazu u to naselje²². Pod vodom se od prosječno pola metra visine našlo i još nekoliko međimurskih sela, primjerice Goričan, Hodošan i Poturen, tako da je prekinut i cestovni promet prema Mađarskoj.

²⁰ Isto. Na sličan su način izvještavali i ostali mediji.

²¹ *RTL - vijesti.hr*, 16. rujna 2014., »Milanović: Nemoguće je očekivati da će država opet nadoknađivati štetu«.

²² *Vjesnik*, 5. kolovoza 1985., str. 1, »Kotoriba odsječena« (M. Porobija)

Vodeni je val istog tog 4. kolovoza 1965. stigao i do ušća Mure u Dravu. Bujica je ubrzo probila nasip kod Malog Otoka poplavinivši 14 kuća u Legradu, kojom prilikom su se dvije odmah urušile. Poplavljeni su objekti legradskog Košaračkog poduzeća, oranice tamošnje poljoprivredne zadruge, plantaže topole koprivničkog Šumskog gospodarstva te pogoni Šljunkare²³ Botovo. Voda je zaprijetila i Prekodravlju, posebno Gotalovu, Goli, Otočki i Ždali, a sa suprotne dravske obale Podravskoj Selnici, Torčecu, Gabajevoj Gredi i Komatnici. Poplavljen je motel te 50-ak kućica u turističkom naselju na Šoderici, gdje je iz zdravstveno-higijenskih razloga bilo zabranjeno i kupanje. Preventivno su evakuirani i vikendaši i turisti s cijelog tog područja. Da je to bilo opravdano, potvrđivala je novinska fotografija na kojoj se vidio samo vrh prometnog znaka na željezničkom prijelazu prema Šoderici.

Dio stanovništva Legrada privremeno je smješten u društveni dom i školsku zgradu, gdje su im koprivnički Crveni križ i pojedine radne organizacije dostavile pakete s hranom i odjećom. Dijelom sela moglo se prometovati samo čamcima. Na nogama su bili i stanovnici Botova i Drnja, koji su također strahovali od negativnog raspleta²⁴. Iz novinskih se izvještaja moglo zaključiti da to izlivanje Drave zapravo i nije tijekom 1965. bilo prvo na tom prostoru, već treće, no prva su dva u proljeće izazvala samo manje štete²⁵. Neodrživost takvoga stanja naglašena je tek nakon što je u rujnu uslijedilo i četvrto izlivanje, koje je pokazalo u kojoj mjeri situacija izmiče kontroli.

Iako se nakon trodnevne kolovoške drame očekivalo smirivanje stanja i pad razine vode, situacija u Legradu i široj okolici ni idućih tjedan-dva nije nudila spokoj. Pomoć je zbog otežanog prometa dolazila vrlo sporo, dok komisije za utvrđivanje šteta nisu u potpunosti mogle obaviti svoj posao. Drava se, naime, dijelom još nije povukla u svoje korito. Štoviše, na potezu od Šoderice do Gabajeve Grede i Prekodravlja razina vode u iduća tri dana pala je samo za 30 centimetara, zbog čega je 30-ak kuća i objekata još bilo poplavljeno. Najveći je pad vodostaja, za 130 centimetara, bio zabilježen u Legradu, ali dio se mještana ipak nije mogao vratiti u svoje domove. Tiskovine su navodile da je Prekodravlje danima ostalo odsječeno od ostatka koprivničke općine. Vlasti su za saniranje stanja tražile dodatni angažman civilne zaštite te pomoć koprivničkog garnizona JNA, koju su uglavnom i dobile²⁶.

Što se sve na sjevernim dijelovima tadašnje koprivničke općine događalo u prvoj polovici kolovoza 1965., sažeo je lokalni tjednik: »Drava se povlači dok iza nje ostaje poplavljenih preko četiri tisuće hektara poplavljenih površina sa oko trideset srušenih kuća (mada ovi podaci još uvijek nisu potpuni). Najteže su stradala sela Legrad, gdje će se morati srušiti nekoliko kuća, dok će svih jedanaest kuća iz Ulice Ive Lole Ribara biti srušeno i preseljeno na drugo mjesto gdje mještanima neće prijetiti daljnje opasnosti od Drave. I u Komatnici je srušeno šest kuća, dok je u Gabajevoj Gredi samo za vrijeme prvog naleta vode srušeno oko 13 kuća, a broj srušenih kuća bit će veći dok se Drava potpuno povuče u svoje korito. (...) Vrlo je teško stradalo poduzeće Šljunkara iz Botova, kojemu su potopljena sva radilišta tako da je u čitavom poduzeću obustavljena proizvodnja.«²⁷ O poplavi se govorilo i na sjednici Skupštine općine Koprivnica, gdje je predsjednik Miloš Dobrinčić zbog »ogromnih šteta« predložio da se stradali-ma »isplati jednokratna pomoć iz rezervnog fonda općine s time da ukupni iznos isplaćenih pomoći ne prelazi 8 milijuna dinara«, a i da se onima čije su kuće srušene ili nepodesne za stanovanje pomogne u sređivanju imovinsko-pravnih odnosa kako bi mogle dignuti »kredite za nabavku građevinskog materijala kao i potrošačke kredite sa otplatom od šest godina i kamatama jedan posto godišnje«²⁸. Dobrinčić je još jednom apelirao na sve radne organizacije da stradalima osiguraju i dodatnu pomoć.

Lokalni je tjednik u pogledu izletišta Šoderica u idućem broju objavio da su »sanitarci prišli dezinficiranju svih objekata i kloriranju pitke vode«. Nakon toga voda je dodatno analizirana i »ustanovilo

²³ U tiskovinama se navodi da je tih godina naziv tvrtke bio Šljunčara Botovo, koji je kasnije preinačen u Šljunkara Botovo.

²⁴ Isto, str. 1 i 4, »Bujica prodrla u 14 kuća Legrada« (J. Rojčević); *Večernji list*, 6. kolovoza 1965., »Drava ponovo divlja - Prekodravlje odsječeno« (K.N.).

²⁵ Isto, 11. rujna 1965., str. 1, »Kod Legrada ove godine četvrti put poplava« (bez potpisa).

²⁶ Isto, 8. kolovoza 1965., str. 4, »Drava nanijela Podravini velike štete« (J.R.).

²⁷ *Glas Podravine*, 14. kolovoza 1965., str. 4, »Nakon poplava« (V.Š.) i »Zabrana kupanja na Šoderici« (vl. k.).

²⁸ Isto, str. 1, »Otkloniti posljedice poplave« (bez potpisa).

Slika 9. Most na Dravi kod Donje Dubrave trebalo je navoziti kamenjem i šljunkam da ga ne odnese bujica (zbirka D. Feletar)

se da se već može u njoj kupati bez bojazni od izbijanja epidemije²⁹. Druga je dobra vijest bila da je popravljena i cesta prema tom jezeru koja je bila oštećena u poplavi. Iz toga se moglo zaključiti da se voda ipak povukla s većeg dijela poplavljenih područja i da su na svim podravske poplavljenim područjima u tijeku bili radovi na sanaciji niza objekata i infrastrukture.

Optimizmu, međutim, nije bilo mjesta, jer su na pojedinim područjima pravi problemi tek slijedili. Nastavak kišnog vremena u Sloveniji i Austriji, kao i dotok ogromnih količina vode iz gornjih tokova Drave i Mure, opet je doveo do poplavljanja Legrada. Zacijelo su bile točne medijske tvrdnje da su Austrijanci, kako bi na svom teritoriju spriječili vodenu kataklizmu, iz svojih brana na Muri ispuštali ogromne količine vode, navodno oko 200 kubičnih metara u sekundi. Javna je tajna bila da je hidroelektrana u Mariboru u kritičnim trenucima ispuštala i desetostruko više kubičnih metara vode³⁰. Sve se to kod legradskog ušća prelilo u ionako iznimno visoku Dravu. Još se jednom pokazalo da je to naselje na ušću dviju rijeka, kojega je karakterizirao i slabo riješen sustav nasipa i odvodnje, bilo najslabija

točka podravske obrane od vodene stihije. Razlika od prethodne poplave bila je samo u tome što udarni val nije došao sa sjeveroistoka, kako je to bilo uobičajeno, već se nemalo iznenađenje ogledalo u tome što je voda prodrila preko starog dravskog korita, gdje je nitko nije očekivao.

Dana 7. rujna bio je probijen glavni nasip kod Velikog Otoka, gdje se voda počela prelijevati prema Legradu. Vodena je stihija na tom putu do 16 sati poplavila oko 500 hektara poljoprivrednih površina, da bi zatim u istočnom dijelu naselja poplavila čak 120 kuća, dok ih je još 50-ak bili izravno ugroženo. Još su se jednom pod vodom našli i objekti košaračkog poduzeća. Daljnji prodor vodenog vala, prema novinskim izvješćima, »grčevito brane pripadnici JNA zajedno s mještanima³¹. U kojoj je mjeri situacija oko mogućeg širenja opsega poplave bila dramatična, čak i osjetno više nego mjesec dana ranije, potvrdila je nužnost miniranja ceste prema Đelekovcu i Koprivnici. Prokopana je i cesta preko Podravske Selnice prema Ludbregu, kao i cesta prema Donjoj Dubravi. Tako se Legrad »našao potpuno odsječen od ostalih dijelova Podravine i opkoljen sa svih strana vodom«. Najlošije je bilo to što se vodostaj Drave i nadalje »rapidno povećava«. Posljedica je toga bila ugrožavanje područja Botova, gdje je voda »također preplavila cestu a sada nadire i prema željezničkoj pruzi Đekineš - Koprivnica³². Dojam je bio, kako su to novinari vjerno prenijeli, da bi dravska poplava mogla dobiti apokaliptične razmjere.

²⁹ Isto, 21. kolovoza 1965., str. 1, »Na Šoderici se može kupati« (bez potpisa).

³⁰ *Glas Podravine*, 11. rujna 1965., »Kod Legrada ove godine četvrti put poplava« (bez potpisa).

³¹ *Vjesnik*, 8. rujna 1965., »U Legradu 120 kuća pod vodom« (J. Rojčević).

³² Isto.

U tom se slučaju predviđanja nisu ostvarila, jer je rasplet išao u pozitivnom smislu. Prema pisanju *Vjesnika* dan kasnije, »samo u posljednja 24 sata vodostaj Drave kod Legrada opao je za više od 1,5 metra«, a »znatan pad vodostaja ove rijeke zabilježen je i na ostalim predjelima Podravine, tako da nema direktne opasnosti od same poplave«³³. U Legradu je pod vodom ipak ostalo 40-ak kuća, od kojih su se dvije srušile. Za stanovanje je, dakako, bio onesposobljeno puno više njih, iako se isprva točan broj nije mogao utvrditi, da bi dodatni problem predstavljalo i to što je voda prilikom povlačenja još desetak kuća u tom naselju, ali i nekim zaseocima. Kasnije je bilo rečeno da je u većoj ili manjoj mjeri stradala većina legradskih stambenih objekata. Mještani su jedino bili zadovoljni brzim popravkom električnih instalacija, kao i početkom radova na sanaciji miniranih i razorenih cesta i mostova. Već je toga dana u istome dnevnom listu objavljeno da je voda u cijeloj Podravini poharala »blizu 2000 hektara poljoprivrednih površina« te da će šteta samo na javnim i gospodarskim objektima i u poljoprivredi »prijeći 600 milijuna dinara«³⁴. Skela preko Drave još uvijek nije prometovala te je Prekodravlje i nadalje bilo otcijepljeno od Podravine. Poplavljena je područja tog 8. rujna posjetio i »inž. Pavle Gaži, član CK SKH«, ujedno i generalni direktor Podravke, što je bilo važno za upućivanje pomoći privremeno evakuiranim mještanima Legrada, i to drugi put u samo mjesec dana, ali i za dogovor o mjerama obnove.

Rasprava o štetama bila je tek na početku. Idućeg je dana, 9. rujna, objavljeno da »u Podravini više nema direktne opasnosti od poplava«³⁵, iako se voda još nije i potpunosti povukla. Grubim izračunom općinskog štaba za elementarne nepogode ustanovljeno je da Podravini u posljednje dvije poplave, kolovoškoj i rujanskoj, »nanesena šteta veća od milijardu dinara«, dakako starih, od čega se 570 milijuna odnosilo na poljoprivredu, na infrastrukturu oko 200 milijuna, na već spomenute gospodarske objekte 68 milijuna, a ostatak su činile štete brojnih privatnih vlasnika.

Pouke iz ponovljene dramatične situacije u Legradu i okolici opet je izvlačio lokalni tjednik: »Ne pamti se takva količina izlivena vode niti toliki broj poplavljenih kuća u Legradu. Mještani se sami nisu mogli oduprijeti vodenoj stihiji. Stoga su morali biti pozvane u pomoć vojne jedinice. U Legradu su odjeknule detonacije na desetke kilograma eksploziva. Minirana su i srušena dva poljska puta, te su na taj način dobiveni propusti kojima se omogućio što brži povratak vode sa poplavljenog dijela Legrada prema koritu Drave. Tragedija je trajala tri dana. (...) Preostao je drugi dio posla, a to je briga za što bržu

Slika 10. Drava je kod Šoderice 1965. probila i željeznički nasip (Glas Podravine)

³³ *Vjesnik*, 9. rujna 1965., »Legrad još odsječen« (J.R.).

³⁴ Riječ je o tadašnjim starim dinarima. Kao posljedica privredne reforme, jugoslavenski je dinar 1. siječnja 1966. denominiran u odnosu 1:100 pa se brojke koje se pojavljuju u daljnjem tekstu odnose na nove dinare. Konkretnije rečeno, spomenuta brojka od 600 milijuna starih dinara bila je po tečajnoj listi ekvivalent za oko pola milijuna američkih dolara, no kupovna moć dolara bila je tada neusporedivo veća od današnje.

³⁵ *Vjesnik*, 10. rujna 1965., »Podravini nanese milijarda dinara štete« (J.R.).

Slika 11. Područje oko šljunčare Keter bilo je 1965. poplavljeno u visini i do 2,5 metra (Glas Podravine)

normalizaciju mjesta koje je teško stradalo, a u kojem se nalazi nekoliko porodica u vrlo teškim socijalnim prilikama. Skupština općina Koprivnica uložiti će sve napore da im ublaži stradanje.«³⁶

Kako su se tijekom kolovoza i početkom rujna 1965. u tiskovinama pojavljivale svakovrsne procjene nastalih šteta na objektima, infrastrukturi i poljoprivrednim površinama, Skupština općine Koprivnica je za Izvršno vijeće Sabora pripremila i skupno izvješće. U njemu je decidirano navedeno kako su se rijeke Drava i Mura izlile iz svojih korita u razdoblju od 2. do 7. kolovoza te od 3. do 8. rujna, »čime su nanijele ogromne štete na našem području«³⁷. Zbog toga su »formirane stručne komisije koje su nastojale izvršiti što realniju procjenu šteta«, jer je bilo naznaka da bi se ta elementarne nepogoda širih razmjera mogla koristiti i za prijave šteta koje s njom nisu bile izravno povezane.

Središnja općinska stručna komisija³⁸ je već 9. rujna 1965. ustvrdila da je društveni sektor pretrpio ukupnu štetu od 232,56 milijuna starih dinara, a tu su pojedinačno navedeni objekti Šljunkare Botovo, Košaračkog poduzeća u Legradu, Poljoprivredne zadruge Koprivnica, Poljoprivredne zadruge Gola te poduzeća Grozd i Izvor, vezano uz njihove lokale na Šoderici. U tom je financijskom okviru prezentirana i procjena štete na nasipu željezničke pruge u Botovu. Posebno su navedene šteta na putevima 2., 3. i 4. reda u iznosu od 165 milijuna starih dinara. Naposljetku, napravljen je popis šteta u privatnom sektoru, uglavnom stambenih objekata, gospodarskih zgrada i poljoprivrednih površina, i to po katastarskim općinama s popisom svih stradalih nasada, što je doseglo 688,45 milijuna starih dinara. Na taj je način ukupna šteta iznosila 1,16 milijardi starih dinara³⁹. U izvještaju je, međutim, navedeno kako osim toga ima »i drugih šteta kako na nasipima rijeke Drave tako i njezinim rukavcima«, no da se »to zbog još jako velikog vodostaja ne može utvrditi«. Naglašeno je da je u oba slučaja »poplavljeno preko 200 kuća, od čega je 44 potpuno srušeno i stanovništvo evakuirano i smješteno u društvenim domovima, školama i drugim objektima i privatnim gospodarskim zgradama, gdje i danas stanuje, iako se približava hladna jesen«⁴⁰.

Skupština općine, čiji je dopis potpisao njen predsjednik Miloš Dobrinić, molila je Izvršno vijeće Sabora da iz koprivničke općine na popis područja teško stradalih od poplava uključi naselja Podravska

³⁶ *Glas Podravine*, 11. rujna 1965., str. 1, »Kod Legrada ove godine četvrti put poplava« (bez potpisa).

³⁷ HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, br. spisa 1-325/10-1965, datirano 9. rujna 1965.

³⁸ Isto. Članovi komisije bili su Đuro Bijač, Nikola Lukačin, Ivan Fuček i Ivan Samoščanec.

³⁹ Isto. Pokušamo li to usporediti sa štetama iz 1966. i 1972., u novim je dinarima to iznosilo 11,6 milijuna.

⁴⁰ Isto. Iz arhivskih dokumenata i tiskovina nije bilo moguće saznati kad se stradalo stanovništvo vratilo u svoje domove.

Slika 12. Kretanje je dijelom Botova 1965. bilo moguće jedino čamcima (Glas Podravine)

Selnica, Legrad, Komatnica, Gabajeva Greda, Gotalovo, Otočka i Novačka. Zatraženo je da se iz posebnih poreznih sredstava »odobre bespovratna sredstva Općini Koprivnici za sanaciju nastale štete i iznosu od 250,000.000 dinara«. Zatraženo je i da se koprivničkoj općini »dozvoli korištenje posebne budžetske rezerve formirane iz tekućih prihoda u 1964. godini«, jer bi morala »uravnotežiti prihode«, koji se »u ovoj godini neće moći ostvariti zbog ovih šteta, a naročito od doprinosa iz poljoprivrednih djelatnosti«. U dopisu je na kraju iznesen i zahtjev da se općini odobri i dugoročni kredit u iznosu od 150 milijuna starih dinara za »sanaciju štete načinjene privrednim organizacijama«⁴¹.

Očito je da od zahtjeva Izvršnom vijeću Sabora nije bilo koristi, kako je to razočarano zaključio predsjednik Skupštine općine Koprivnica Miloš Dobrinić, napomenuvši da u naredna tri mjeseca nisu primili »nikakvih niti obavijesti niti odgovora na našu zamolnicu«. Zato je uputio gotovo istovjetni zahtjev i 20. prosinca 1965. Poučen iskustvom, dopis je tada izravno uputio predsjedniku Izvršnog vijeća Sabora Miki Špiljaku⁴². U dokumentaciji vezanoj uz općinsku vodoprivrednu djelatnost nema povratne informacije o uspjehu te političke intervencije kod prvog čovjeka tadašnje republičke vlade.

3. SLIČAN SCENARIJ POPLAVE 1966. GODINE

Štete izazvane dvostrukom poplavom 1965. još nisu bile sanirane, a godinu dana kasnije pojavilo se novo iskušenje s nabujalom Dravom i Murom, koje je u konačnici diljem Podravine izazvalo još veće probleme. Naznaka negativnog scenarija bile su sredinom kolovoza 1966. vijesti iz Austrije, ubrzo i Slovenije, da je vodostaj dviju rijeka koje se spajaju kod Legrada zbog velikih padavina opet počeo naglo rasti. Poučena zbivanjima iz prethodne godine, Skupština općine Koprivnica je Općinskom štabu civilne zaštite za obranu od elementarnih nepogoda, predvođenim Gojkom Oblučarom, dala zadatak da aktivira mjesne štabove u Legradu, Drnju, Gotalovu, Podravskoj Selnici, Goli i Gabajevoj Gredi. Oformljene su radne brigade, koje su odmah počele s dizanjem nasipa⁴³.

⁴¹ HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, br. spisa 1-325/10-1965. Iz arhivske je dokumentacije uočljivo da je Izvršnom vijeću Sabora upućen dopis sličnog sadržaja i 23. rujna 1965., gdje je došlo do manje korekcije ukupnih šteta na iznos od 1,031.956.000 starih dinara.

⁴² HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, br. spisa 1-325/10-1965, datirano 20. prosinca 1965. O političkom statusu Mike Špiljaka dovoljno govori podatak da je 1967., kada mu je okončan republički mandat, postavljen i za predsjednika Saveznog izvršnog vijeća, dakle jugoslavenske vlade, a na toj dužnosti ostaje do 1969. godine.

⁴³ *Glas Podravine*, 27 kolovoza 1966., str. 1, »Drava nas ni ovoga puta nije mimoišla« (V.Š.).

Ništa, međutim, nije moglo spriječiti nabujalu Dravu da se 19. kolovoza 1966. ipak izlije. Počelo je, kao i obično, s Legradom, gdje je prema novinskim izvještajima već prvoga dana pod vodom bilo 120 kuća. U Komatnici je, prema istom izvoru, poplavljeno 30, u Gabajevoj Gredi 50 kuća, a barem toliko ih je bilo i u Gotalovu, gdje su stradali i neki gospodarski objekti. Manji je broj kuća voda zahvatila i u Goli, Otočki i Novački, da bi zahvaljujući iznimnoj požrtvovnosti radnika Šljunkare Botovo bilo spriječeno poplavljanje pruge, vikendica i turističkih objekata na Šoderici. Osim spomenutih kuća, ponajviše su stradale poljoprivredne površine u Prekodravlju te uz desnu obalu Drave, kao i pojedini gospodarski objekti. Bitka stanovništva s vodom, koja je bila puno intenzivnija nego godinu dana ranije, trajala je puna četiri dana⁴⁴. Ni to nije moglo spriječiti porazni rezultat poplave. Procijenjena je šteta, naime, ipak nadmašila onu iz 1965. godine i iznosila je 12,49 milijuna dinara, kako je to navedeno u očitovanju o poplavama⁴⁵ koji je Skupština općine Koprivnica izradila 30. kolovoza 1966. Takav je iznos zacijelo proizašao iz spoznaje da je vodostaj kod Botova u trenutku izlivanja iznosio 492 centimetra i da na postojećoj razini zaštite od poplava zapravo i nije bilo moguće spriječiti katastrofu.

Detaljnju analizu svega što se tih dana događalo s podivljalom Dravom dao je Općinski štab civilne zaštite za obranu od elementarnih nepogoda⁴⁶. Štab je krenuo od zaključka da su poplave koje su se događale između 19. i 23. kolovoza 1966. bile rezultat visokog vodostaja Drave, proizašlog i iz pojačanog dotoka Mure, kakav se ne pamti »na ovom području za posljednjih 100 godina«. Za usporedbu s godinom ranije, vodostaj je u kolovozu 1966. bio »veći za 40 cm od prošlogodišnje poplave«. Ukratko, »nabujala Drava bila je kud i kamo opasnija od prošlogodišnjih poplava, jer ovako visok vodostaj i pritisak nabujale Drave prijetio je i onim mjestima gdje se ne pamti opasnost od poplave«. Tako su »bila ugrožena čak i neka nova naselja«, konkretno Đelekovec, Sigetec, Gola, Novačka i Otočka, dok su Legrad, Podravska Selnica, Šoderica, Komatnica, Gabajeva Greda i Gotalovo bili uobičajene žrtve dravskih poplava.

U izvještaju je dana i kronologija dramatičnih zbivanja, od trenutka kad je zbog visine vode od 395 centimetara na terenu proglašeno izvanredno stanje. Mobilizirane radne brigade po pojedinim naseljima, kako je istaknuto, imale su zadatak učvrstiti već postojeće nasipe, koji su se postepeno dizali na veću razinu. Građeni su i potpuno novi, kao i veći broj niskih »zečjih« nasipa. Težište svih tih aktivnosti bilo je u Legradu i Goli, gdje su prijetile i najteže posljedice. Zahvati na najugroženijim dijelovima protezali su se u dužini od 7000 metara, za što je bilo angažirano »ukupno oko 1070 ljudi koji su neumorno branili svoja naselja i područja za sve vrijeme poplave«⁴⁷, koji su napunili 2150 vreća i u nasipe ugradili 3900 kubičnih metara zemlje.

Precizno je navedeno koliko je u kojem naselju branitelja bilo angažirano i s kakvom mehanizacijom. Gledano iz toga ugla, proizlazi da su nasipi u ta četiri dana i noći najvećim dijelom podizani ručno, jer se bageri, kojih je tada u koprivničkoj općini bili vrlo malo, uopće ne spominju. Radne su organizacije ustupile samo 16 traktora i četiri kamiona, uz neodređeni broj privatnih vozila. Unatoč povremeno i nadljudskih naporu, odaziv stanovništva u radne brigade bio je vrlo zadovoljavajući. Od ukupno 1100 mobiliziranih, »24 se nije odazvalo pozivu« pa je napomenuto kako će protiv tih osoba biti »pokrenut postupak s prijedlogom za najstrožu moguću kaznu«.

Koliko je bitka s vodenom stihijom bila opasna, govori i podatak da je Štab izdao i naredbu da se »izvrši evakuacija ugroženih osoba«, što je dijelom učinjeno čamcima. Opet su pozvane u pomoć i jedinice JNA, za koje je napomenuto da su pokazale iznimne napore u spašavanju imovine i ljudi s ugroženih područja. Žurno je bilo »evakuirano ukupno 65 porodica«. U izvještaju je napomenuto da je jedan vojnik »u mutnim valovima hirovite Drave« izgubio i život.

⁴⁴ Isto. U tekstu se navodi tko je u pojedinim mjesnim štabovima bio najzaslužniji što poplava nije izazvala daleko veće štete.

⁴⁵ HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, br. 1-325/12-1966.

⁴⁶ Isto, »Izvještaj Štaba civilne zaštite o stanju ugroženosti terena od poplava rijeke Drave na području Općine Koprivnica«, 12. rujna 1966.

⁴⁷ Isto, str. 3-4.

Općinski štab je u analizi nastalih šteta ustvrdio da se od već navedenih 12,49 milijuna dinara veći dio odnosio na privatne vlasnike stambenih objekata i poljoprivrednih površina, oko 7,7 milijuna dinara, dok su na infrastrukturi zabilježena oštećenja u iznosu 4,6 milijuna dinara. Od toga je bilo i nekoliko kilometara magistralnih cestovnih pravaca od Koprivnice prema Legradu, Goli i Sigecu. Navedeno je da je u ugroženim naseljima poplavljeno 356 kuća, njih 198 ozbiljno oštećeno, dok ih je 39 i porušeno. Uz Legrad sa 62 oštećene i šest porušenih kuća, najviše je stradala Gabajeva Greda, gdje je oštećena 61 i porušeno čak 27 kuća. Izvjesno je da su te zapanjujuće brojke bile i rezultat njihovog oštećenja i manjkavog saniranja u poplavi godinu dana ranije. Štab je dao i prijedlog raspodjele općinskih sredstava za jednokratnu pomoć poplavljenima u skromnom iznosu od 80 tisuća dinara, od čega bi najteže stradale obitelji u Gabajevoj Gredi ukupno dobile skromnih 27 tisuća, a one u Legradu još skromnijih 20 tisuća⁴⁸.

Skupština općine Koprivnica u svom je već spomenutom očitovanju od 30. kolovoza 1966., koristeći se informacijama koje je tih dana prikupljao Općinski štab civilne zaštite, ukazala na iznimno tešku socijalnu situaciju na poplavljenim područjima. Riječ je bila o svojevrsnom apelu za pomoć stradalima, upućenom republičkim vlastima, budući da su republički dužnosnici⁴⁹ obišli poplavljena područja: »U vezi s tim želimo upoznati da su sela Podravska Selnica, Legrad, Komatnica, Gabajeva Greda, Gotalovo i Otočka, koja su teško stradala, napućena u većini siromašnim stanovništvom koje živi uz samu obalu rijeke Drave. Zemlja im je vrlo lošeg boniteta, uglavnom dravske naplavine. Stambeni objekti su građeni od slabog materijala, tako da ih je nalet vode rušio, odnosno ošteti do te mjere da ih je preko stotinu nesposobno za popravak i daljnje stanovanje. Većina porodica su bezemljaši, koji žive od nadničnja da bi prehranile svoju mnogobrojnu porodicu. Porodice koje su pretrpjele materijalnu štetu na stambenim objektima zbog siromaštva i neimaštine nisu u stanju da si obezbjede krov nad glavom, već im je potrebna materijalna pomoć društva. Općina Koprivnica zbog slabih financijskih mogućnosti nije u stanju da sama izdvoji novčana sredstva i dodijeli (ih) u vidu pomoći stradalima za izgradnju najnužnijeg smještaja, već bi se ovdje trebala angažirati šira zajednica.«⁵⁰

Koprivnički su skupštinari još jedan dopis s molbom za pomoć uputili Izvršnom vijeću Sabora u rujnu 1966.⁵¹ Napomenuli su da bi ta sredstva bila iskorištena »za dodjelu pomoći licima koja su pretrpjela materijalnu štetu na stambenim objektima«, a ukupno se radilo o 122 osobe. Jedan od razloga takve zamolbe, kako je to formulirao predsjednik Skupštine općine Miloš Dobrinić, zasnivao se na velikim troškovima koje su općinske vlasti imale prilikom gradnje nasipa i angažiranja mehanizacije, kao i jednokratnoj pomoći stradalima od 80 tisuća dinara, što je iscrpilo općinske rezerve. Od republičke je vlade za postradale zatraženo 300 tisuća dinara, ali u dokumentaciji opet nema odgovara za taj zahtjev. Vidljivo je tek da je tijekom jeseni 1966. općinskim vlastima pristiglo mnoštvo zahtjeva mještana s ugroženog područja u pogledu obračuna poreznih davanja, u kojima se »uslijed elementarne nepogode - poplave« tražilo »smanjenje katastarskog prihoda« s njihovih poljoprivrednih površina. Brojni su zahtjevi odbijeni, pogotovo iz naselja koja nisu bila izravno poplavljena, jer štete navodno nisu prelazile »25% od ukupnog prihoda«⁵².

Jasno je, stoga, da su posljedice poplave 1966., kao i one godinu dana ranije, opet najvećim dijelom snosili mještani naselja uz Dravu, jer isplaćena općinska pomoć, uz već poslovično oglašivanje republičkih vlasti, nije pokrivala glavninu nastalih šteta na privatnoj imovini. Stradalima je utjehu pokušavao dati lokalni tjednik, koji je objavio tko su u pojedinim naseljima bile najzaslužnije osobe da poplava

⁴⁸ Isto, str. 8-9.

⁴⁹ *Glas Podravine*, 27 kolovoza 1966., str. 1, »Drava nas ni ovoga puta nije mimoišla«. U izvještaju se navodi da su Legradu u kritičnim trenucima bili članovi CK SKH Jelica Radojčević i Ante Raos te član Izvršnog vijeća Sabora Milan Majstorović.

⁵⁰ HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, br.1-325/12-1966. U prijepisu toga spisa, koji je potpisao predsjednik Miloš Dobrinić, nije navedeno kome je upućen, ali se iz sadržaja može zaključiti da bi to trebalo biti Izvršno vijeće Sabora.

⁵¹ Isto, 20. rujna 1966.

⁵² HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, br. 3-325/20-1966., 21. prosinca 1966.

nije poprimila i tragičnije razmjere⁵³. U tekstu se dodatno apeliralo na Crveni križ i građane, pa i one iz drugih općina, da svojim donacijama pomognu stradalnicima. Ni rezultati toga apela nisu obznanjeni.

Iako pomoć stradalima iz republičke blagajne i nadalje nije stizala, Uprava za vodoprivredu unutar Republičkog sekretarijata za privredu pripremila je 1967. plan prioriternih radova na sanaciji vodotokova na području Vodne zajednice đurđevačko-koprivnička Podravina, pod koju je spadalo cijelo općinsko područje od ušća Mure u Dravu. Plan, koji je sezao do 1970., izradilo je Opće vodoprivredno poduzeće za sliv Drave i Dunava iz Osijeka⁵⁴. Radovi u naredne četiri godine predviđali su »izgradnju nasipa na potezu Selnica - Legrad, Botovo - Gotalovo, nasipe oko Repaša, Medvedička - Crnec, zatim održavanje nasipa i aktivnu obranu od poplave, kao i izradu projekata odvodnje, nasipa i privredne karte za oko 90.000 ha«. Osim navedenih radova, planiralo se izvođenje »obalo utvrde na rijeci Dravi na lokacijama Selnica, Komatnica i Botovo«. Naposljetku, zbog međunarodnih bi se obveza, konkretno sporazuma s Mađarskom, nastavilo »i izvođenje radova na kanalu Ždalice i nasipu Brodić - Husinja«.

Financijska sredstva za sve te radove tijekom 1967. bila su predviđena u visini od 2,74 milijuna dinara. Općinske su vlasti, u čije je ime istupao načelnik za vodoprivredu Martin Stubičar, smatrale da to nije dovoljno i da u »trebalo osigurati barem 3,5 milijuna n. dinara«⁵⁵, jer bi se na taj način povećao obim radova i spriječila nova poplavljanja. Vodna zajednica đurđevačko-koprivnička Podravina u tom je kontekstu još u listopadu 1966. napravila i vlastitu projekciju radova⁵⁶, koja naposljetku zbog bitno šireg plana radova nije bila prihvaćena od republičkih vlasti. Tu je, naime, bio predviđeno da se radove u 1967. utroši 6,31 milijun dinara, što se mahom temeljilo na većoj dužini i visini nasipa na svim kriznim točkama, ali i kanalima i prijelazima preko Drave. Za nastavak radova na tim projektima bilo je u 1968. predviđeno 8,6, u 1969. čak 9,72 te u 1970. završnih 8,66 milijuna dinara, dakle u četverogodišnjem razdoblju ukupno 33,29 milijuna dinara, zahvaljujući čemu bi bilo sanirano cijelo područje od Legrada na zapadu do Kozarevca na istoku koprivničko-đurđevačke Podravine⁵⁷. Dio nasipa, ovisno o pristizanju republičkog novca, narednih je godina realiziran, no događanja 1972. potvrdila su da problemi u pogledu naglog rasta vodostaja Drave i Mure nisu dugoročnije riješeni.

4. POPLAVA KATAKLIZMIČKIH RAZMJERA 1972. GODINE

Iako su poplave 1965. i 1966. u koprivničkoj Podravini ojačale uvjerenje kako je uz dravske obale nesigurno življenje i svaki vid gospodarenja, u kolektivnom je pamćenju posebno traumatično bilo izlivanje Drave 1972. godine. Tada je zabilježen povijesni rekord dravskog vodostaja kod Botova od 582 centimetra, koji je u kombinaciji s protokom od 2900 kubičnih metara vode u sekundi prijetio kataklizmom širih razmjera. Drava je tada poplavila cijeli svoj srednji i donji tok, sve do ušća u Dunav, izazvavši u Podravini i Slavoniji ogromne štete. Zato se u medijima i literaturi poplava Drave iz 1972. obično izjednačava s dvije u proteklih pola stoljeća najveće elementarne nepogode u Hrvatskoj uz izlivanje vodotokova, poplavom Save u Zagrebu 1964. i u Gunji 2014. godine.

Tragediji koja je 1972. zadesila koprivničku Podravinu prethodile su vrlo znakovite meteorološke prilike na širem prostoru Austrije, Slovenije i Hrvatske. Brojne informacije govore kako su proljeće i ljeto te godine spadali u najkišnije i najhladnije u cjelokupnom razdoblju bilježenja tih podataka. Proljeće 1972. bilo je, uz neobično niske temperature za taj dio godine, praćeno i visokim vodostajima na gotovo svim rijekama, primjerice Savi, Dravi, Kupi, Korani i Mrežnici, a u medijima su se sredinom srpnja pojavljivali naslovi kakvi bi se ponajmanje mogli očekivati: »Snijeg u Austriji« i »Jesen u srp-

⁵³ *Glas Podravine*, 10. rujna 1966., str. 1 i 5, »Milijardska šteta od poplava« (V.Š.). Naslov teksta se temelji na starim dinarima, u kojima se u javnosti računalo još niz godina nakon navedene devalvacije 1. siječnja 1966.

⁵⁴ HR-DAVŽ-SCKK-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, br. 4-325/21-1966., dopis Upravi za vodoprivredu od 6. prosinca 1966.

⁵⁵ Isto.

⁵⁶ Isto, dopis Vodne zajednice đurđevačko-koprivnička Podravina upućen Skupštini općine Koprivnica 12. listopada 1966.

⁵⁷ Isto. Plan je razrađen po fazama i za sve pritoke rijeke Drave.

nju⁵⁸. U Koprivnici je, primjerice, sredinom lipnja 1972. na naslovnici lokalnog tjednika osvanuo naslov »Tuča upropastila prinose«. Navedeno je da je tuča bila »veličine krumpira« i da je u nekim prigradskim naseljima uništila usjeve pšenice i kukuruza »oko 80 posto«⁵⁹. Tom je prilikom detaljni popis šteta na svojim poljoprivrednim površinama napravila koprivnička Podravka. Navedeno je da je nevjerojatno kod Hlebina polegnuo pšenicu na površini od 65 hektara, zbog čega se očekivao smanjeni prinos »za oko 50 do 60 posto od planiranog«, dok je na površinama kod Sigeca i Novigrada Podravskeg polegnuće pšenice, dijelom i kukuruza, variralo od 15 do 40 posto. Problem je bio u tome što usjevi, kako je to priznao Podravkin rukovodilac Vinko Todorčić, nisu bili osigurani⁶⁰.

Objašnjenje iznimno važnog meteorološkog konteksta u kojemu su se zbivale dravske poplave 1972. opširno je krajem te godine objasnio meteorolog i klimatolog Božidar Kirigin. Njegova je teza da je »zbog prodora hladnog oceanskog zraka sa zapada i stvaranja ciklone u području sjeverne Italije koja se proširila na cijeli Balkanski poluotok, i to do velikih visina, nestabilno vrijeme s pljuskovima i grmljavinama od 11-16. srpnja i od 17-23. kolovoza 1972. godine uvjetovalo neobično velike količine oborina, koje su prouzrokovale nagli porast vodostaja i izlijevanje rijeka iz korita«⁶¹, posebno Drave i Mure. Kirigin nije dao podatke za vodostaj Drave kod Botova, koji je najbolji indikator stanja u koprivničkoj Podravini, već za slavonske točke mjerenja te rijeke. Iz njih se moglo zaključiti da je razina Drave i u koprivničkoj i đurđevačkoj Podravini bitno premašila dotad najviše zabilježene brojke. Kod Donjeg Miholjca razlika je bila enormnih 109 centimetara, zbog čega je poplave bilo praktički nemoguće spriječiti. Usto, »srpanj 1972. godina na širem području Podravine i Slavonije u SR Hrvatskoj bio (je) najobilniji oborinom u posljednjih 90 godina, tj. od kada postoje meteorološka mjerenja«. Preciznije rečeno, »mjesečne količine u srpnju 1972. godine bile su za 70 - 270 mm veće od višegodišnjih srednjih vrijednosti«⁶².

Kirigin je upozorio da se većina tih meteoroloških problema ponovila i u drugoj polovici kolovoza, kad su se »dnevne količine oborina kretale... od 100-115 mm«, tako da su ukupne mjesečne količine bile »i do 280 mm veće od višegodišnjih vrijednosti, što u procentima iznosi i do 530%«. Još je upečatljivi bio podatak da je na području uz Dravu samo u srpnju i kolovozu 1972. godine, kada u pravilu ima najmanje kišnih dana, zabilježeno »ukupno 40-60% srednje godišnje količine oborina«⁶³.

Sudeći prema tiskovinama, naznaka dramatičnih zbivanja u nemalom dijelu Hrvatske bio je još 21. travnja 1972. nagli rast vodostaja Kupe, nakon čega je bio poplavljen dio Karlovca i okolnih naselja⁶⁴. Slični su trendovi rasta vodostaja zabilježeni na Savi, Dravi, Muri i Dunavu, kao i njihovim brojnim pritokama. Istoga je dana objavljena i informacija o opasnosti koja je prijetila koprivničkoj Podravini. Vodostaj kod Botova dosegao je razinu od 270 centimetara, a »najkritičnije je bilo uz desnu obalu rijeke nedaleko od sela Gabajeva Greda i Komatnica, gdje se voda prelijeva u obližnje rukavce«⁶⁵.

Prava je uzbuna nastala kad je u Gornjoj Štajerskoj, gdje je u jednome danu palo »60 litara vode po četvornom metru«, Mura počela poplavljavati to područje, a o silini udara svjedočio je podatak da je podivljala voda uzela i nekoliko ljudskih života⁶⁶. Samo dan kasnije, kad je i snijeg prekrpio nemali dio Hrvatske, nabujala je Mura na ušću kod Legrada izazvala prelijevanje Drave pa je kod Botova izmjereno uznemirujućih 391 centimetra vodostaja, da bi koji sat kasnije doseglo i 410 centimetara. Zato je voda ubrzo dosegla prve kuće u Gabajevoj Gredi i Komatnici. U tim je mjestima odmah proglašeno izvanredno stanje, tako da su na terenu bili vatrogasci i jedinice civilne zaštite. S terena je javljeno da

⁵⁸ *Vjesnik*, 14. srpnja 1972., str. 1.

⁵⁹ *Glas Podravine*, br. 25, 23. lipnja 1972., str. 1-2.

⁶⁰ *Podravka*, 16. lipnja 1972., str. 1, »Nevrijeme uništilo pšenicu« (I.Č.).

⁶¹ *Vijesti iz Hidrometeorološke službe Socijalističke republike Hrvatske*, br. 11-12, »Izvanredno velike količine oborina na području Hrvatske u srpnju i kolovozu 1972. godine«, Zagreb 1972.

⁶² Isto, str. 2.

⁶³ Isto, str. 2-3.

⁶⁴ *Vjesnik*, 22. travnja 1972., »Kupa ponovo prijeti Karlovcu« (M.B.).

⁶⁵ Isto, »Drava prijeti Podravini« (J.R.).

⁶⁶ Isto, 24. travnja 1972., »Katastrofalne poplave u Gornjoj Štajerskoj« (Tanjug).

bi »posljedice sada bile i znatno veće da pored Legrada, te uz Prekodravlje, nisu podignuti nasipi koji taj kraj štite od voda«. Dravske su se vode, međutim, taj put »izlile na desnu stranu gdje joj ne stoje nikakve zapreke«⁶⁷. Iz Koprivnice su, kako je javljeno, odmah poslani bageri da bi na ugroženim dijelovima »sagradili improvizirane nasipe«⁶⁸.

Povremeno je prelijevanje vode nastavljeno na još nekim lokacijama i pod vodom se našlo »oko stotinu jutara poljoprivrednih površina«, kod Botova je ugrožena cesta za Šodericu, dok je u Gabajevoj Gredi, Komatnici i Levači »dvadesetak kuća odsječeno i okruženo vodom« i do njih se moglo samo čamcima. Stradali su obitelji iz koprivničke Podravke odmah »pružena pomoć u hrani«⁶⁹. Idući je dan donio izvjesno smirenje, jer se voda počela povlačiti iz »iz seoskih dvorišta, livada i oranica«, ali su se mještani suočili sa spoznajom da se »raskvašena zemlja neda pripremiti za sjetnu kukuruza i sadnju krumpira«, a većina poplavljenih posjeda i objekata nisu bili ni osigurani pa su njihovi vlasnici ovisili samo o pomoći općinskih vlasti⁷⁰. Činilo se da su izlijevanja Drave kakva su se događala 1965. i 1966. ipak izbjegnuta. Mještanima Gabajeve Grede takvo je uvjerenje pojačala i informacija s početka lipnja da »čim se srede svi imovinsko-pravni odnosi, Opće vodoprivredno poduzeće iz Varaždina počeo postavljati nasipe« uz Dravu, za koje su vlasnici besplatno dali svoje zemljište⁷¹.

Općinski zavod za komunalne poslove i građevinarstvo je oformio komisiju koja je u prvoj polovici svibnja 1972. iznijela preliminarne rezultate ispitivanja šteta, mahom vezane uz oštećenja infrastrukture i uništene usjeve. Iz njih je proizlazilo da su štete na objektima na području Botova, Legrada, Komatnice i Gabajeve Grede te šteta na putevima i mostovima 1,26 milijuna dinara, što je zajedno sa uništavanjem nemalog dijela usjeva činilo 2,41 milijuna dinara⁷². Skupština općine Koprivnica, predvođena predsjednikom Stjepanom Kapustom, o tome je informirala Izvršno vijeće Sabora, napomenuvši da su se poplavne vode »razlile u tako jakom razmjeru da su se približile posljedicama 1965/66. godine« i da je »njihov intenzitet bio toliko jak da je pored oštećenih poljoprivrednih usjeva i gospodarskih objekata oštećeno saobraćajno čvorište uz sjeverni dio područja rijeke Drave«. Općinari su od republičke vlade odmah zatražili da im u svrhu saniranja stanja »odobri vanredna sredstva iz rezervnog fonda«⁷³. Nitko nije mogao ni pretpostaviti da će tijekom te godine biti formirano niz lokalnih komisija za procjenu šteta i da je uslijediti novi zahtjevi republičkim vlastima za saniranje posljedica elementarnih nepogoda, koji će u konačnici biti pedesetak puta veći od navedenih.

U prvoj polovici srpnja 1972. vremenske su se prilike u Hrvatskoj, ali i susjednim zemljama, opet počele pogoršavati, uz rast vodostaja na svim riječnim tokovima. Obilne su padavine najprije izazvale velike bujice s Bilogore, koje su 13. srpnja dovele do razlijevanja pritoka Drave kod Kloštra Podravske. Poplavljeni su naselja, kao i oranice istočno i zapadno od njega⁷⁴. Kiša koja nije prestajala danima dovela je 14. srpnja do plavljenja brojnih ulica u Koprivnici te u još niz podravskih naselja, sve do Virovitice. U Štaglincu je voda ulazila i u stambene objekte, kod Borovljana je zaustavljen promet na podravskoj magistrali, dok su se u najkritičnijem položaju opet našli Gabajeve Grede i Komatnica pa je izvanredno stanje prošireno na cijelu koprivničku i đurđevačku Podravinu⁷⁵.

Alarmiranje svih nadležnih institucija i službi nije bilo pretjerano, jer se situacija nije smirivala. Suprotno tome, stanje na terenu se iz sata u sat pogoršavalo. Na situaciju u Podravini znatnog je utjecaja imalo naglo dizanje vodostaja Drave kod Varaždina te dolazak ogromnih količina vode iz rijeke Mure na njeno legradsko ušće. Već 15. srpnja tridesetak je podravskih naselja bilo pod vodom. Poplavljeni

⁶⁷ Isto, 25. travnja 1972., »Drava poplavljuje...« (J.R.).

⁶⁸ Isto, 26. travnja 1972., »Snijeg otežava promet na cestama, a bura na moru« (redakcijski izvještaj).

⁶⁹ *Večernji list*, 27. travnja 1972., »Drava se izlila« (D.D.).

⁷⁰ *Vjesnik*, 28. travnja 1972., »Voda se povlači - brige ostaju« (redakcijski izvještaj).

⁷¹ *Glas Podravine*, 2. lipnja 1972, str. 6, »Uskoro - nasip uz Dravu« (Z.R.).

⁷² HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, 1-325/10-1972., 12. svibnja 1972. U komisiji za procjenu šteta bili su Branko Šepec, Zdravko Želimorski i Josip Juriša.

⁷³ Isto, HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, 1-325/10-1972., 15. svibnja 1972.

⁷⁴ *Vjesnik*, 14. srpnja 1972., »Bujice s Bilogore poplavile njive« (A.T.).

⁷⁵ Isto, 15. srpnja 1972., »Izvanredno stanje duž Drave« (J.R.).

Slika 13. Dnevni list *Vjesnik* je 16. srpnja 1972. na naslovnici govorio o katastrofalnim posljedicama poplave

Komatnice s okolnim poljoprivrednim površinama, da bi se voda zatim prelijevala prema Botovu i Šoderici. Nemalo su stradala i udaljenija naselja pa je tako objavljeno da je voda uništila imovinu i brojnim obiteljima u Plavšincu, Vlajslavu, Novigradu Podravskom, Reki i Koprivničkom Ivancu. U potonjem je naselju potopljeno i »tovilište s 200 komada svinja«⁷⁸. Utapanja stoke bilo je i u drugim naseljima.

Strah stanovništava uz Dravu bio je 16. srpnja dodatno pojačan. Tog je dana u večernjim satima vodostaj te rijeke kod Botova iznosio 486 centimetara, što je govorilo da se poplave nastavljaju. Voda je nastavila svoj prodor u Prekodravlje, ovoga puta probivši svoj put ispod nasipa, kao i na područje Šoderice. Kod Botova je bio potkopan i željeznički nasip, zbog čega su jedinice teritorijalne i obrane i civilne zaštite, uz pomoć graničara, sanirale prugu, a posebni je napor učinjen da se zaštite postrojenja Šljunkare Botovo, dok kojih je voda već prodirala. Iz Gabajeve Grede i Komatnice stizale su, pak, informacije da je »porušeno još nekoliko stambenih objekata, te je tako već sedam obitelji ovdje ostalo bez krova nad glavom«⁷⁹. Opet su u brojnim tiskovinama objavljivane apokaliptične fotografije iz poplavljenog Gabajeve Grede. Pritom je navedeno da je više obitelji bilo evakuirano čamcima, a na taj je način spašavana i stoka. Jedina je pozitivna vijest bila da se iz Koprivnice voda povukla u korito

je i više koprivničkih ulica, no tu su razlozi uglavnom bile podzemne vode i bujice s obronaka Bilogore i Kalnika, koje su opet prelile i potok Koprivnicu. Diljem Podravine obustavljeno je i prometovanje cestama i željezničkom prugom u gotovo svim pravcima: »Nedaleko od Koprivnice prema Varaždinu voda je uništila više od 400 metara pruge. Uslijed odrona s kolosijeka je skrenula teretna kompozicija vlaka na pruzi između Subotice Podravske i Čukovca prema Varaždinu, gdje se prevrnulo 15 teretnih vagona. Ljudskih žrtava, srećom, nije bilo.«⁷⁶ Preplavljena je i cesta Koprivnica - Križevci, kojoj su mogli proći samo traktori. U međuvremenu je podravska magistrala od Virja i Đurđevca bila pod vodom visine jednog metra, a pravac od Đurđevca prema Bjelovaru pola metra⁷⁷. U većem je dijelu Podravine prekinut i telefonski promet.

Stanje je postalo još dramatičnije kad se tog 15. srpnja vodostaj Drave dignuo do 450 centimetara. Nakon toga ni nasipi nisu mogli spriječiti potpuno preplavlivanje Gabajeve Grede i

⁷⁶ Isto, 16. srpnja 1972., »Bujice plave Podravinu, oštećene ceste i pruge« (Tanjug); »Između Koprivnice i Varaždina voda odnijela prugu« (J.R. - Đ.L.). Taj je zagrebački dnevnik istoga dana objavio i više fotografija s koprivničkog područja, čiji su autori bili Đorđe Ličina i Jovo Rojčević.

⁷⁷ Isto, 16. srpnja 1972., »Magistrala u metar dubokoj vodi« (A.T.)

⁷⁸ Isto, 16. srpnja 1972., »Imovina nestala u bujici« (bez potpisa).

⁷⁹ Isto, 17. srpnja 1972., »Drava i dalje raste« (J.R.).

istoimenog potoka. Vodeni val je iz koprivničke i đurđevačke Podravine u međuvremenu stigao do Slavonije, gdje je u Donjem Miholjcu i Belišću proglašeno izvanredno stanje⁸⁰.

Inače, tog je dana na državnom radiju u susjednoj Mađarskoj objavljena netočna informacija da je toga dana došlo do »pucanja dravskih nasipa« koje je rezultiralo poplavom tridesetak naselja, zbog čega je na sjevernoj dravskoj obali zavladała prava panika. Situaciju su smirile službene jugoslavenske vlasti, koje su u Budimpeštu javile da pucanja nasipa nije bilo i da se toga dana radilo o prodoru vode u još tridesetak kuća, tako da mađarska strana nije bila izravno ugrožena⁸¹.

Dan kasnije, 17. srpnja, vodostaj Drave kod Botova narastao je 498 centimetara. Voda je ipak probila nasip kod Repaša i oštetila most za Prekodravlje dug 240 metara. Zato su odmah počeli radovi na ojačavanju njegovih temelja, ali i dopremanju na njega znatnih količina pijeska u vrećama da ga voda ne bi odnijela. U samom Repašu je poplavljeno 120 kuća. Paralelno s tim, ulagani su ogromni naponi da bi bio spašen Ferdinandovac i njegovi zaseoci Brodić i Lepa Greda. Kao po nepisanom pravilu, Komatnica i Gabajeva Greda našli su se u potpunom vodenom okruženju, a izravno su bili ugroženi Sigetec, Drnje i Đelekovec. Dio Torčeca je poplavio lokalni potok. Iz koprivničke je općine diljem Hrvatske upućena molba za slanje čamaca, jer su oni na poplavljenim područjima bili jedina mogućnost za dopremu pomoći ugroženom stanovništvu⁸². Opet je bio prekinut promet na dijelovima cesta Koprivnica - Novigrad Podravski i Koprivnica - Botovo - Ždala, a zbog iznimno lošeg vremena prekid prometovanja zabilježen je na nizu hrvatskih prometnica⁸³.

Svaki je naredni dan donosio neku novu uznemirujuću vijest pa je 18. srpnja objavljeno da »Drava i dalje neprekidno raste« i da je vodostaj kod Botova dosegnuo 512 centimetara, Istoga je dana to korigirano na 515 centimetara⁸⁴, da bi se koji dan kasnije spominjalo kako je vodostaj bio i nešto viši od te brojke, ali nije precizirano o kojoj je riječ⁸⁵. Započele su i analize nastalih šteta, iz kojih je bilo jasno

Slika 14. Iz dana u dan *Vjesnik* je 1972. donosio detaljne informacije o razmjerima nastalih šteta u brojnim podravskim naseljima

⁸⁰ Isto, 17. srpnja 1972., »U Podravini sve kritičnije« (M. Vogrinc).

⁸¹ Isto, 17. srpnja 1972., »Demantirane vijesti Radio-Budimpešte« (M.S.).

⁸² Isto, 18. srpnja 1972., »Komatnica i Gabajeva Greda odsječene od svijeta« (J.L.).

⁸³ Isto, 18. srpnja 1972., »Vozači, oprez zbog odrona!« (bez potpisa).

⁸⁴ Isto, 19. srpnja 1972., »Drava ipak probila nasip« (bez potpisa).

⁸⁵ Na portalu *epodravina.hr* 2014. je navedeno da je tijekom poplava 1972. kod Botova zabilježen najveći vodostaj od 582 centimetra iznad normale, a iz konteksta te informacije moglo bi se zaključiti da se taj medij pozivao na podatke Hidrološkog sektora DHMZ-a. U tiskovinama i službenim općinskim izvještajima iz 1972. takvog podatka nema, a najviši vodostaj koji je brojčano naveden bio je spomenutih 515 centimetara. Moguće je da se brojka od 582 centimetara zapravo odnosila na neku drugu lokaciju mjerenja.

Slika 15. Na terenu je 1972. bilo i po desetak *Vjesnikovih* novinara, ali fotografije su govorile više od riječi

da je gradnja nasipa nakon poplava 1965. i 1966. bitno pripomogla da ne budu u tolikoj mjeri uništeni stambeni i gospodarski objekti, ali da su infrastruktura i poljoprivredne površine doživjeli najveću štetu u novijoj podravskoj povijesti. U tiskovinama je objavljeno da se samo u koprivničkoj Podravini pod vodom našlo više tisuća hektara oranica, i to u razdoblju koje je prethodilo žetvi ili berbi niza ratarskih i povrtarskih kultura, a na tom je prostoru obitavao oko 7000 stanovnika⁸⁶.

Vrlo je potresna bila i reportaža objavljena u istome dnevnom listu 19. srpnja iz porušenih prekodravske zaselaka Ogorelog Polja i Bukevja, čiji su stanovnici bili i ponajveće žrtve vodene stihije, u čemu nije bio nevažan ni podatak da je provođenja mjere zaštite od poplava ometao i posebni režim te manjkave prometne komunikacije uz mađarsku granicu. Dovoljno je navesti tek nekoliko rečenica: »Voda je gotovo sasvim preplavila telefonske stupove, što spajaju granične karaule s Đurđevcem. Bujića je negdje u visini krošnji. Na mjestima gdje su nekada bila dvorišta i plotovi, sada je velika rijeka, koju više nitko ne može obuzdati.«⁸⁷.

Iz izvještaja je proizlazilo da se situacija na koprivničkom i đurđevačkom području 19. srpnja počela smirivati, iako su se i nadalje događala manja prelijevanja vode i uništavanje objekata. Toga se dana, naime, vodostaj kod Botova smanjio za 30-ak centimetara, dakle na 485 centimetara, pa su osposobljene i neke prometnice, zahvaljujući čemu je u većoj mjeri dopremana pomoć stradalima⁸⁸. Kako je to bilo uobičajeno, na teren su počele dolaziti i politička izaslanstva iz republičkog Izvršnog vijeća SRH, Sabora, Centralnog komiteta SKH, Socijalističkog saveza te republičkih sekretarijata za vodoprivredu i poljoprivredu.

Indikativno je da je na vrhuncu krize, kad je izlivanje Drave zahvatila i cijelu Slavoniju, od virovitičkog područja pa do Osijeka, na terenu bilo desetak *Vjesnikovih* novinara iz središnje redakcije. Oni su o poplavi pisali iz različitih uglova, a bili su pridodani dopisnicima iz pojedinih općina. Za razliku

⁸⁶ *Vjesnik*, 19. srpnja 1972., »Podravina treba pomoć« (Ivo Lajtman).

⁸⁷ Isto, 20. srpnja 1972., »Čamci se vežu za prozore« (Đ. Ličina).

⁸⁸ Isto, 20. srpnja 1972., »Voda se povlači - opasnosti ostale« (J.R.).

od njih, drugi zagrebački dnevnik, *Večernji list*, oslanjao se samo na svoje dopisnike, mahom one u osjećekom dopisništvu. Zato se na njegovih stranicama sve do početka poplava u Slavoniji nisu nametali adekvatni zaključci o tijeku zbivanja i razmjerima šteta u koprivničkoj i đurđevačkoj Podravini. Kasnije se, pak, u tom dnevniku činilo da je Slavonija, detaljnim opisom borbe s poplavom u nizu tamošnjih naselja, puno više stradala od Podravine, što nije odgovaralo stanju na terenu.

Sažetak svega onoga što je pogodilo Podravinu opet je dao lokalni tjednik, ali prije nego što su komisije za utvrđivanje štete obišle teren: »Poplave koje su zadesile Podravinu posljednjih dana nanijele su ovom kraju veće štete nego ijedno nevrijeme dosad. U danima kad se vodostaj Drave kod Botova popeo iznad 515 centimetara, što inače nikad dosad ovdje nije zabilježeno, pod vodom se našlo na području koprivničke komune više od 10.000 hektara površina, a đurđevačke tisuću. Nekoliko sela bilo je potpuno potopljeno - Gabajeva Greda, Komatnica, Šašnato Polje, Bukovje, najveći broj (nastambi - op. a) porušio ih se u Gabajevoj Gredi, Komatnici, te Sigecu. Dosad već je dvadesetak porodica ostalo bez krova nad glavom, ali vjeruje se da će broj biti i veći kad se voda povuče s preplavljenog područja. (...) U Koprivnici je počelo organizirano prikupljanje pomoći za postradalo stanovništvo, prvenstveno hrane i odjevnih predmeta, a i novčanih priloga. Hrana se stalno dostavlja selima koja su preplavljena. (...) Vodostaj kod Botova spustio se na 480 centimetara. Drava se sve više povlači s poplavljenih područja, ali opasnost još postoji. Branioci i dalje dežuraju - vojnici, teritorijalne jedinice, civilna zaštita. Iza Drave ostaje tužna slika pustoši. (...) Teško će se ukloniti sve posljedice. Možda će se popraviti putovi, nadomjestiti imovina, ali neće se moći izbrisati ono što su tih dana i noći proživljavali ljudi - oni koji su branjeni, a i oni koji su ih branili!«⁸⁹

Brzina kojom se život počeo vraćati na opustošena podravska područja ipak je iznenađivao širu javnost. *Vjesnik* je izvijestio da je već 21. srpnja, kad se razina Drave spustila na 393 centimetra, »uspostavljen promet na gotovo svim putevima«. Voda se povlačila iz okolice Repaša, Podravske Sesveta i Pitomače, dijelom i iz Gabajeve Grede i Komatnice, ali se mještani još nisu mogli vraćati u poplavljene kuće⁹⁰. Objavljena je i još jedna u nizu potresnih reportaža s terena, u kojoj su svoje viđenje učestalog suočavanja s vodenom stihijom iznosili mještani Gabajeve Grede: »Mi smo već navikli da nam voda odnese sve što izraste i uvijek idemo iz početka. Živimo u nadi da se poplava neće ponoviti, da će nas voda mimoći, ali ostajemo uz Dravu. Tako su radili i naši stari. (...) Ne plaćemo, jer ni suza više nemamo! Ovo nam je najcrnja godina.« Novinarski je zaključak bio da je Drava »odavno prozvana kruhokraticom«⁹¹.

Dva dana kasnije, 23. srpnja, voda se gotovo u potpunosti povukla, a mještani su bili užasnuti stanjem na svojim okućnicama i poljima. Dio kuća i gospodarskih objekata prijetio je urušavanjem. Pokazalo se da je najteže stanje u Komatnici, koju je nakon poplave bilo teško prepoznati. Više nisu mogli skrivati ni svoj godinama nakupljeni revolt, potaknut stalnim ponavljanjem istog scenarija: »U Komatnici mještani su jedinstveni - više se ne žele vratiti u svoje selo. Posjetit će kroz koji dan Općinsku skupštinu i iznijeti prijedlog da im se odredi nova lokacija u susjednom selu Sigecu, te dodijeli pomoć kako bi se cijelo selo preselilo.«⁹² Nakon smirivanja stanja do kolektivnog preseljenja ipak nije došlo, iako je u narednim godinama depopulacija bila jako izražena, tako da po popisu iz 2011. u tom naselju živi samo 61 stanovnik, tri puta manje nego u navedenom razdoblju.

Kako se loše vrijeme praćeno svakodnevnim padavinama nastavljalo i nakon što se voda povukla, mještani stradalih sela bili su prisiljeni useljavati se i u svoje oštećene kuće, iako im je Općinski štab za obranu od elementarnih nepogoda to zabranio. U tiskovinama su, stoga, učestali apeli za žurno slanje šatora u koje bi se smjestile ugrožene obitelji. Odaziva je bilo iz nemalog dijela Hrvatske, ali i izvan republičkih okvira. O toj širokoj humanitarnoj akciji nekoliko dana kasnije svjedočio i podatak da su šatori stigli iz Banja Luke, cement iz Bečeja, odjeća i pokrivači iz Pule, a zabilježena je i pomoć pojedinih poduzeća i institucija iz Zagreba, Karlovca i Slunja, kasnije i niza drugih gradova. Simboličnu

⁸⁹ *Glas Podravine*, 21. srpnja 1972., str. 1-2, »Ljudi jači od Drave« (Jovo Rojčević).

⁹⁰ *Vjesnik*, 22. srpnja 1972., »Život se vraća u podravska sela« (J.R.).

⁹¹ Isto, 22. srpnja 1972., »Drava kruhokratica« (bez potpisa).

⁹² Isto, 24. srpnja 1972., »U Podravini normalnije stanje« (J. Rojčević).

važnost svakog oblika pomoći potvrđivao je i podatak da je poznati kantautor Ivica Percl predložio održanje koncerta s kojeg bi cjelokupni prihod išao za podravske stradalnike⁹³.

U Koprivnici je bio otvoren i posebni žiroračun za prikupljanje novčanih sredstava⁹⁴. Idućih su dana taj humanitarni korak učinile i druge podravsko-bilogorske općine, okupljene u Koordinacioni odbor za organizaciju i prikupljanje pomoći za stradale od poplava. Uz pojedinačne priloge, plan je bio da u fond solidarnosti svi radnici iz tih općina izdvoje jednodnevnu zaradu⁹⁵. Apelu za solidarnost, kako bi se »što brže ublažile posljedice ove elementarne nepogode«, pridružili su se Republička konferencija SSRN Hrvatske i Republičko vijeće Saveza sindikata Hrvatske⁹⁶.

Uočljivo je bilo da su formalni zahtjevi za davanje pomoći stradalim područjima krenuli i prije nego što se voda iz Podravine u potpunosti povukla u dravsko korito i njene pritoke. Ta se tema već 20. srpnja našla i na sjednici Izvršnog vijeća Sabora, gdje je njegov potpredsjednik Milan Rukavina ustvrdio kako će »međuopćinska solidarnost vjerojatno mnogo učiniti u uklanjanju one najneposrednije štete, iako će najsiromašnijim općinama u tome trebati pomoći i šira društvena zajednica«, posebno u obliku izgradnje »vodozaštitnih objekata«⁹⁷.

Iz te je izjave bilo izvjesno da će pomoć poplavljenima i dalje ponajprije ovisiti o lokalnoj zajednici, barem dok ne bude i službeno utvrđen obim šteta. Skupština općine Koprivnica je u tom pravcu napravila prvi korak time što je stanovništvo stradalih naselja oslobodila poreza na poljoprivrednu djelatnost⁹⁸. U davanje humanitarne pomoći među prvima se uključila Podravka, koja je u najtežim trenucima na poplavljena područja čamcima upućivala pakete hrane i mineralne vode. Podravkaši su slanje pomoći nastavili i u narednim tjednima. Prema pisanju lokalnog tjednika, nisu zaostajala ni druge koprivničke radne organizacije, većinom prikupljajući novac i šaljući vlasnicima srušenih i oštećenih kuća građevni materijal.

Podravka je, međutim, zbog šteta na površinama svoga Poljoprivrednog gospodarstva bila i među privrednim organizacijama koje su se i same ubrajale u veće žrtve poplave. Brojke je iznio Pavle Gaži, generalni direktor Podravke, već 25. srpnja na zasjedanju Radničke konferencije objedinio je podatke koji su dijelom bili već objavljeni za štete izazvane lipanjskim vremenskim nepogodama, ali zbog žetve koja je tek slijedila ipak nisu bili konačni. a odnosili su se i na zasijane površine u drugim općinama: »Poplava je uvjetovala da je pod vodom ostalo oko 500 hektara pšenice, 225 hektara kukuruza i tri hektara bundeva. U spašavanju ostataka pšenice vršeni su posebni naponi, što našim poljoprivrednicima valja priznati. Kombajni su ostajali u blatnjavim poljima, organizirane su radne grupe i traktori koji su izvlačili kombajne. No, i pored toga dosta toga se moralo napustiti... Poplava je bilo i na području Međimurja. U Goričanu uz samu Muru bilo je zasijano 30 hektara mrkve za potrebe našeg Kalnika u Varaždinu. Deset hektara je uništila već ranija poplava, a ova je dokrajčila i preostalih 20 hektara. U Kotoribi od 60 hektara mrkve poplava je u depresionim područjima uništila oko 20 hektara, a ostatak će imati problema s biljnim bolestima, trulenjem itd., tako da površine pod mrkvom daju vrlo tužnu sliku... Od planiranih 2400 tona mrkve ostat će samo 40 posto, ako ne i manje... U PPK Bednja iz Ludbrega stradali su krastavci za oko 50 posto, ali točni podatak još nije utvrđen. I feferoni su stradali u priličnoj mjeri. (...) Što direktno, što indirektno Podravka ima štete od ovih poplava od blizu milijardu starih dinara (10 milijuna dinara - op. a.)«⁹⁹

Gaži je upozorio i na činjenicu da su poplave i ogromne štete koje one izazivaju u Podravini već desetljećima redovna pojava, čije posljedice uvijek idu na teret lokalnog stanovništva: »Poslije rata Drava je odnijela više stotina (hektara) najplodnije zemlje, nekoliko poplava nanijelo je štete koje se računaju milijardama (starih dinara - op. a.). Za nasipe koji su izgrađeni na nekim dijelovima, zemlja u

⁹³ *Večernji list*, 10. kolovoza 1972., »Stiže pomoć za poplavljenе« (S.M.).

⁹⁴ *Vjesnik*, 25. srpnja 1972., »Podravini nužni šatori« (J.R.).

⁹⁵ Isto, 26. srpnja 1972., »Pomoć Podravini« (Tanjug).

⁹⁶ Isto, 26. srpnja 1972., »Apel za pomoć stradalima od poplava« (bez potpisa).

⁹⁷ Isto, 21. srpnja 1972., »Pomoć republike poplavljenom području« (M.T.).

⁹⁸ Isto, 29. srpnja 1972., »Poplavljeni oslobođeni poreza« (J.R.).

⁹⁹ *Podravka*, 1. kolovoza 1972., str. 1 i 5, »Nevrijeme nam je nanijelo štetu od 10 milijuna dinara«.

Slika 16. Podravka je prednjačila u dopremi humanitarne pomoći na poplavljena područja 1972. godine - prizor iz Hlebina (snimio Pavle Gaži)

društvenom i privatnom vlasništvu data je besplatno. Sve to pada na leđa radnih ljudi ovog područja.«¹⁰⁰

Na Gažijeve se izjave o nepodnošljivosti učestalih problema oko izlivanja Drave nadovezao i Stjepan Kapusta, predsjednik Skupštine općine Koprivnica, u širem istupu u lokalnom tjedniku: »Najhitnije treba regulirati vodostaje Drave i Mure i to međunarodnim sporazumom Mađarske, Austrije i naše zemlje. Ukoliko do toga ne dođe događat će se da će se voda puštati iz akumulacija zbog čega raste vodostaj i Drava se izliva nizvodno. (...) Za naše područje je najaktualnija gradnja nasipa desnom obalom Drave, od ušća potoka Gliboki do kraja naselja Levača. Kad se taj nasip podigne minula bi svaka opasnost za Gabajevu Gredu, Komatnicu i dio Sigeca koji su sada bili pod vodom. Posao oko podizanja tog objekta već je počeo. Izvršena je eksproprijacija zemljišta, izgrađeni su objekti i radovi bi trebali početi.«¹⁰¹ Na to se nadovezao i Vlado Čar, predsjednik Skupštine općine Đurđevac, tvrdnjom da uz podizanje nasipa na desnoj obali Dravi, treba to učiniti i na lijevoj »od Gole do Repaša, a posebno na mjestima gdje se ovaj put Drava izlila prema Repašu«¹⁰².

Ključni dio napora lokalnih vladi za normalizaciju stanja na opustošenim područjima uz Dravu odnosio se na traženje pomoći od republičke vlade. Zato je Stjepan Kapusta, predsjednik Skupštine općine Koprivnica, samo desetak dana nakon vrhunca poplavnog vala uputio dopis Izvršnom vijeću Sabora, u kojem je naglasio da štete izazvane elementarnom nepogodom nisu u mogućnost sanirati »bez pomoći od šire društveno-političke zajednice kao i od drugih radnih organizacija«¹⁰³. Naveo je i precizne podatke o štetama, a predložio je i mjere koje bi bitno pripomogle stradalima: »Prema procjenama koje su izvršene po stručnoj komisiji utvrđeno je da je vrijednost nastale štete u ukupnom iznosu od 45,736.720 dinara, od čega otpada na društveni sektor 18,623.180 dinara i na privatni sektor 25,083.400 dinara, te troškovi obrane u iznosu od 2,030.140 dinara.«¹⁰⁴ Kapusta je od republike zatražio preusmjeravanje dijela poreznih prihoda od plaća u svojevrsni fond za »sanaciju troškova poplavljenog područja«. Usput je upozorio da ako se tom zahtjevu ne udovolji koprivničkoj općini »predstoji teška financijska situacija u izvršavanju osnovnih potreba koje se trebaju izvršavati iz budžeta općine, a u prvom redu dolazi u

¹⁰⁰ Isto, str. 6.

¹⁰¹ *Glas Podravine*, 25. kolovoza 1972., str. 2, »Dravu u okeve!« (J.R.).

¹⁰² Isto.

¹⁰³ HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, 1-325/10-1972., 28. srpnja 1972.

¹⁰⁴ Isto.

Slika 17. Višednevna borba s vodenom stihijom bila detaljno opisana i u *Glasi Podravine* (21. 7. 1972.)

pitanje isplata socijalnih davanja, zdravstvene zaštite, troškovi organa uprave i drugo¹⁰⁵. Predsjednik Skupštine općine je, drugim riječima, pokušao staviti republičke vlasti pred svršen čin, zaprijetivši kolapsom gotovo potpunog društvenog¹⁰⁶ sektora.

Općinari su u širem obrazloženju izračunate štete od 45,7 milijuna dinara navodili u čemu je sve elementarna nepogoda, čiji je vremenski raspon sezao od travnja pa do kolovoza 1972., bila razornija od onih 1965. i 1966. godine. Puno su važniju ulogu, kako je to naglašeno, u aktualnim poplavama imale oborinske vode, dakle bujice s Kalnika i Bilogore, dijelom i podzemne vode, koje su često ostajale na terenu i nakon što se Drava vratila u svoje korito, što je osjetno smanjivalo poljoprivrednu proizvodnju. Tražilo se i brzo upućivanje pomoći obiteljima u naseljima uz Dravu koje su ostale bez svojih domova. Za te je obitelji republičkim vlastima sugerirano da im osiguraju »posebne kredite na rok od 30 godina uz kamatnu stopu od 1% za domaćinstva čiji su gospodarski i stambeni objekti porušeni ili oštećeni, kao i za preseljenje porodica koje žele napustiti poplavljeno područje. Neki su se zahtjevi odnosili i na Savezno izvršno vijeće, od kojeg je zaraženo da se »hitno priđe regulaciji tokova Drave i Mure u suradnji s Austrijom i Mađarskom«, da se »provede kraju izrada studije i programa regulacija rijeka Drave i Mure« te da se za koprivničku Podravinu »osigura 80 vagona cementa i 300 vagona kukuruza iz uvoza¹⁰⁷.

Republička je vlada, međutim, od koprivničke općine zatražila puno detaljniji izvještaj o štetama, koji je u Zagreb bio poslan tek za mjesec dana¹⁰⁸. U izvještaju, koji je po nadležnosti bio upućen Komisiji za procjenu šteta Republičkog sekretarijata za urbanizam, građevinarstvo, stambene i komunalne poslove, bilo je i mnoštvo statističkih, demografskih, gospodarskih i socijalnih pokazatelja¹⁰⁹, između

¹⁰⁵ Isto. Zanimljivo je da su općinske komisije popisivale štetu u danima kad se voda još nije u cijelosti ni povukla iz pojedinih područja.

¹⁰⁶ Kako je vlasništvo u komunističkom razdoblju formalno bilo društveno, a ne državno, pod tim su se pojmom podrazumijevale razne državne i javne službe financirane iz proračunskih sredstava.

¹⁰⁷ HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, 1-325/10-1972., 7. kolovoza 1972.

¹⁰⁸ Isto, 25. kolovoza 1972. Izvještaj je potpisao predsjednik Skupštine općine Koprivnica Stjepan Kapusta.

¹⁰⁹ Općina Koprivnica je po popisu iz 1971. imala površinu od 72.056 hektara i obuhvaćala je 98 naselja na

ostalog i onaj da je to općina u kojoj je čak 59,2 posto bilo poljoprivredno stanovništvo, a kad se promatra samo aktivno stanovništvo ono poljoprivredno činilo je 63,8 posto. Dohodak po stanovniku, kako je navedeno, u koprivničkoj je Podravini 15-20 posto bio niži od republičkog prosjeka. Već su i ti pokazatelji bili snažna potvrda teze da su ogromne štete na poljoprivrednim površinama predstavljale težak udarac općinskom gospodarstvu, ali i daljnji korak u osiromašenju nemalog dijela stanovništva kojem je poljoprivreda predstavljala osnovni prihod.

Izvještaj je pedantno pobrojio sve probleme koji su te 1972. zadesili mještane naselja koja su se nalazila uz Dravu. Počelo je u ranom proljeću sušom u velikom dijelu općine, da bi zatim uslijedile niske temperature i rekordne padavine, praćene i tučom, što je u srpnju zbog najveće ikad na tim prostorima zabilježene količine padalina po metru četvornom (230 milimetara) eskaliralo u dotad najrazorniju poplavu koprivničke Podravine. No, i nakon toga se nastavio trend svakodnevnih padavina koje su zbog prekomjerne vlage uništavale i usjeve i nasade koji nisu bili izravno poplavljani. Navedeno je koje su sve mjere općinske službe, jedinice teritorijalne i civilne zaštite te vojske, točnije njenog koprivničkog garnizona i prekodravskih graničnih jedinica, poduzimane da izlivanje Drave ne poprmi i veće razmjere.

Pobrojana su sva dramatična zbivanja nakon što se vodostaj kod Botova popeo na 515 centimetara iznad normale. Što je to značilo za poljoprivredu, potvrđivali su podaci da »više od 70% pšenice na području naše općine nije bilo požnjeveno, da je voda uništila krumpir, grah, povrće, livade, a ozbiljno oštetila kukuruz«: »Isto tako mjesta koja su bila zahvaćena bujičnim vodama nisu prošla ništa bolje, jer su vode koje su se slijevale sa obronaka Bilogore i Kalnika nosile sve što im se našlo na putu, snopove žita, drveće, perad, rušile su gospodarske objekte, propuste i mostove i učinile ogromne štete. (...) U samom gradu Koprivnici pod vodom su bile mnoge ulice i čitava su naselja bila pod vodom. Grad je bio odsječen jer ni jedan cestovni prilaz nije ostao prohodan. Podvožnjak¹¹⁰ u pravcu Varaždina vatrogasna jedinica ispuštanjem vode osposobila je tek nakon 7 sati. U ostalim dijelovima grada zbog prezasićene kanalizacije, preplavljenih bunara i ogromnih količina vode koje su napunile podrumne, prizemne stanove i ušla u podrumne hotela Podravka (i) dio bolnice, borba protiv vodene stihije trajala je puna tri dana. Samo krajnjim naporom i velikim požrtvovanjem branilaca nasipa na potoku Koprivnica, a posebno vojnika Garnizona JNA, spriječena je katastrofa da se voda ne izlije i poplavi čitav grad.«¹¹¹

Slijedio je pregled djelovanja općinske Komisije za procjenu šteta, formirane od strane Općinske skupštine. Za razliku od dopisa republičkoj vladi mjesec dana ranije, u međuvremenu su procjene šteta bitno revidirane, što je obrazloženo činjenicom da su »kiše i nekoliko navrata ponovno padale, tako da se situacija s procjenama mijenjala i da su štete bivale iz dana u dan sve veće, jer se poljoprivredne kulture nisu oporavljale, već naprotiv došlo je do njihovog sve većeg uništenja«, a i »bujice su srušile još nekoliko mostova i propusta i teško oštetile puteve IV. reda a naročito poljske puteve«¹¹². Nova je procjena govorila da je »privatni sektor poljoprivrede pretrpio štetu od 55,948.735,00 dinara, u kojem se iznosu nalaze stambene i gospodarske zgrade sa 15,100.000,00 dinara«¹¹³. Korekcija se temeljila na spoznaji da je stihija srušila 34 stambene zgrade i 82 gospodarska objekta, dok je 118 stambenih i 126 gospodarskih zgrada oštećeno.

Poplavom je bilo obuhvaćeno ukupno 5699 hektara poljoprivrednog zemljišta, od čega u privatnom sektoru 4566 hektara, a u društvenom 1143 hektara, gdje je urod potpuno uništen. Djelomično su pogođena još 4773 hektara poljoprivrednih površina u privatnom sektoru, gdje je bilo izvjesno da će urod bitno podbaciti. Iz toga je proizlazilo da su u osnovi bile točne navedene novinarske procjene da je u

kojima je živjelo 61.061 stanovnika.

¹¹⁰ Koprivnički podvožnjak, sagrađen u međuratnom razdoblju u potpuno drugačijim prometnim okolnostima, bio je zbog oborinskih voda poplavljan, ponekad i više puta godišnje, sve do naših dana, kada je rekonstrukcijom raskršća napokon kvalitetnije riješen i kanalizacijski sustav.

¹¹¹ HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, 1-325/10-1972., 25. kolovoza 1972., str. 2.

¹¹² Isto, str. 2-3.

¹¹³ Isto, str. 3.

koprivničkoj Podravini ukupno poplavljeno ili je zbog enormnih padalina stradalo više od 10.000 hektara poljoprivrednog zemljišta.

Društveni sektor, dakle privredne organizacije, iskazale su »ukupnu direktnu štetu u iznosu od 3,585.740,00 dinara i to Podravka u svom poljoprivrednom gospodarstvu, skladištima i objektima, Bilo-Kalnik, zatim Šljunkara Botovo, Cigłana 7. novembar i još neke druge radne organizacije«¹¹⁴. Najviše je bilo problema, ali i različitih tumačenja lokalnih komisija u odnosu na onu republičku, u pogledu šteta na prometnicima, pogotovo poljskim putevima. S terena je, naime, stigla informacija da su na području koprivničke općine oštećena 624 kilometra puteva sa 160 većih i manjih propusta i mostića, ali je republička komisija »priznala samo 261 kilometar«. Za tu je kilometražu odobreno »4,437.200,00 dinara«, dok je »razlika u zahtjevu vrlo velika, veća od 20 milijuna novih dinara«, jer je za popravak po kilometru odobren puno manji iznos od traženog¹¹⁵. Na sve su to pridodate i najrazličitije štete iz domene vodoprivrede, komunalnog sektora, prometa, šumarstva i lovstva.

Završni je račun pokazao da su izravne štete u koprivničkoj općini iznosile 96,564.475,00 dinara, a indirektna dodatnih 10,230.740,00 dinara, što je dalo ukupni iznos od 106,794.740,00 dinara. Bilo je to gotovo dva i pol puta više od brojke koju je predsjednik Skupštine općine Koprivnica naveo u svom prvom dopisu od 28. srpnja 1972. Zanimljivo je, međutim, da je Kapusta pripomenuo i koliko su mjesne zajednice tražile više od onoga što je odobreno od strane republičke komisije. Tu se radilo o nepriznatih 36,4 milijuna dinara, što je bila čak trećinu više nego što je republička vlast bila voljna prihvatiti¹¹⁶.

Izvještaj Skupštine općine Koprivnica zanimljiv je i zbog toga što je u njemu precizno navedeno koliko je ljudi u raznim službama sudjelovalo u srpanjskoj obrani od poplava. Brojke su doista fascinantne: »Napominjemo da je u to vrijeme u obrani učestvovala Općinska teritorijalna jedinica civilne zaštite sa 250 obveznika, zatim jedinice civilne zaštite mjesnih zajednica Koprivnica, Sigetec, Hlebine, Gabajeva Greda, Komatnica, Peteranec, Drnje, Botovo, Đelekovec, Gotalovo, Gola i Novačka sa 1255 obveznika. Jedinice civilne zaštite radnih organizacija Podravka, Izvor, Grozd i Rapid s 320 obveznika, što ukupno čini 1805 obveznika. Osim jedinica civilne zaštite u obrani su učestvovala Općinska jedinica teritorijalne obrane sa 193 obveznika, jedinice teritorijalne obrane radnih organizacija Podravka, Grozd, Cigłana, Šljunkara Botovo, Izvor, Krojačko poduzeće, Rapid, Elektra, Komunalac, Koprivnička tiskara, Renova i Galantplet s 269 obveznika. u Izvršenju zadataka na obrani od poplava učestvovala su i jedinice JNA s ukupno 280 vojnika. Pored angažiranih jedinica civilne zaštite, teritorijalne obrane, jedinica JNA, vatrogasnih jedinica i stručnih organa, u obrani je bilo angažirano i oko 2500 građana koji su izvršavali iste zadatke, izgrađivali zečje nasipe, zaprečavali propuste u nasipima i slično«¹¹⁷. U aktivnoj obrani od vodene stihije sudjelovalo je, dakle, više od 5000 građana iz koprivničke Podravine.

Slijedilo je usuglašavanje o nizu mjera za saniranje šteta, gdje je temeljno pitanje bilo kako u evidentnom nedostatku financijskih sredstava postaviti kriterije za pružanje pomoći stradalom stanovništvu i radnim organizacijama. Regionalni štab za elementarne nepogode krajem kolovoza na svojoj sjednici u Bjelovaru obznanio je da su od republike do tog trenutka dobili minimalnih 425.000 dinara i da bi novac po načelu prioriteta trebalo bespovratno podijeliti po 25.000 dinara obiteljima kojima je srušen stambeni objekt, a između tri i devet tisuća dinara za oštećenja različitih kategorija. Zadatak je štaba bio i osiguravanje sjemena i repromaterijala za jesensku sjetvu¹¹⁸.

¹¹⁴ Isto, 3-4.

¹¹⁵ Isto, str. 3. Općinska je komisija smatrala da za popravak kilometra prometnice treba 45.000 dinara, a republička je odobrila samo 17.000 dinara, zbog čega su popravci bili samo djelomični.

¹¹⁶ Isto, str. 4. Ukupno je traženi, ali nerealizirani, iznos štete bio 143,2 milijuna dinara. O kakvoj je realnoj brojci riječ, ponajbolje bi mogao pokazati po cijeni primjerka lokalnog lista. Godine 1972. *Glas Podravine* je stajao jedan dinar, a danas stoji sedam kuna. To takvoj bi analogiji kupovne moći proizlazilo da je poplava napravila u koprivničkoj Podravini štetu usporedivu sa 6,5 godišnjih proračuna Grada Koprivnice, koji na godišnjoj razini iznosi oko 150 milijuna kuna. Dakle, po kupovnoj je moći usporediva brojka oko milijardu kuna.

¹¹⁷ Isto, str. 3. Troškovi angažiranja tolikih jedinica i građana, kao i 14 buldožera, 28 utovarivača, 77 kamiona, 75 traktora i 210 željezničkih vagona, iznosili su 2,03 milijuna dinara.

¹¹⁸ HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, 1-325/13-1972. U arhivskoj je dokumentaciji

U Osijeku je 4. rujna 1972. održan i sastanak predstavnika poplavljenih regija Osijek, Bjelovar i Varaždin, koji su također razmatrali mjere za saniranje šteta. Posebno je zanimljivo da su se tu otvorila i neka neugodna politička pitanja, što se vidjelo iz zaključka da »nastradalim područjima u SR Hrvatskoj treba osigurati isti tretman koji je primjenjivan u sanaciji u drugim dijelovima zemlje, bilo to od potresa, poplava itd.«. U tu bi svrhu trebalo »prikupljanje sredstava u Fond solidarnosti proširiti na cijelu zemlju«, gdje bi se uz jednodnevnu bruto zaradu svih zaposlenih trebao »slijevati jedan dio poreza na promet i iz drugih izvora«¹¹⁹.

Kritike su na tom skupu bile usmjerene i na republičku vladu, budući da su oštećene regije smatrale »nerealnim da će radne organizacije moći vratiti dospjele obroke reeskontnih kredita od roka predviđenog u prijedlogu Izvršnog vijeća Sabora SR Hrvatske«, odnosno da ih »treba odgoditi po Narodnoj banci do nove žetve u 1973. godini«, ali i da se »sva potraživanja republike od postradalih područja stave u moratorij bez kapitalizacije kamata i da se otpišu obaveze prema državnom kapitalu«, uključujući i vraćanje kredita vezanih uz poplavu iz 1965. godine¹²⁰. Važan je bio i zahtjev da se »potrošački krediti za sanaciju porušenih kuća i oštećenih objekata od poplave i elementarnih nepogoda odobre najmanje na rok od 10 godina uz minimalnu kamatnu stopu, a ostali potrošački krediti postradalima od elementarnih nepogoda da se odobre na rok od 5 godina«, kao i da se fondovi za poticanje gospodarskih aktivnost usmjere na poplavljena područja i da tamošnje privredne organizacije do saniranja stanja imaju razne pogodnosti. Ukupno je bilo čak 17 grupa zahtjeva, što je bilo opravdano završnom konstatacijom da je »prihvatanje ovih mjera neophodno, jer je neprihvatljivo stanovište da se štete nastale od elementarnih nepogoda u SR Hrvatskoj mogu sanirati u okviru sadašnjih propisa, bez izmjena mnogih elemenata u sistemu kreditne politike i bez značajnih odluka saveznih organa«¹²¹.

Iznimno oštro definirani zaključci imali su određenog efekta, tako da je Republički sekretarijat za financije početkom listopada 1972. odaslao svim komercijalnim bankama i štedionicama pravila za davanje kredita stradalima od elementarnih nepogoda. Zbog pomanjkanja sredstava i tu je bio cijeli niz ograničenja, ponajprije ono da »visina kredita ne može biti veća od iznosa procjene štete koju je utvrdila općinska komisija«, a i da se mora voditi briga o imovinskom stanju i kreditnoj sposobnosti tražitelja kredita. Kamata se u dopisu nije spominjala, iako se iz konteksta može zaključiti da je bila subvencionirana. Svakoj je općini poslana i tablica u kojoj se navodilo za koliko se privatnih objekata imalo pravo tražiti kredit. Za Koprivnicu je to, nakon tko zna koliko promjena kriterija, bilo 118 stambenih i 126 gospodarskih objekata. Za njih se ukupno, ali opet po načelu kreditne sposobnosti, moglo isplatiti 5,4 milijuna dinara¹²². Najviše su zakinuti bili oni najsiromašniji stradalnici, koji nisu mogli garantirati redovnu otplatu kredita.

Krajem godine napravljen je za potrebe općinskih službi i interni izvještaj o mjerama koje su učinjene na otklanjanju posljedica poplava¹²³. Pod točkom »pomoć radnim organizacijama« kao najveći se problem pokazalo Podravkino Poljoprivredno gospodarstvo. Ono je pretrpjelo štetu od 5,665.270 dinara pa se za njegovo saniranje pokušavala napraviti »konverzija kratkoročnih kredita u kredite za trajna obrtna sredstva« te prolongiranje roka njihova vraćanja, kao i odobravanje kredita za proizvodnju pšenice u narednom razdoblju. Općina je trebala osloboditi Podravku plaćanja doprinosa iz osobnog dohot-

priložena samo radna verzija tog dokumenta, iz kojeg se ne vidi kome je sve upućen, ali se može pretpostaviti da su ga primili i nadležne republičke službe.

¹¹⁹ HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, 1-325/13-1972. Riječ je o radnom materijalu, bez formalnog zaglavlja i navođenja kome je sve upućen. U navedenom se zaključku aludiralo na veliku pomoć koju su od saveznih vlasti dobili građani pogođeni katastrofalnim potresima 1963. u Skopju i 1969. u Banja Luci.

¹²⁰ Isto, str. 1-2.

¹²¹ Isto, str. 2-3.

¹²² HR-DAVŽ-SCKC-44-Skupština općine Koprivnica, a. z. 325, 1-325/10-1972., 5. listopada 1972. Jedan je dopis bio upućen Komercijalnoj banki i štedionici Koprivnica, a drugi, sličnog sadržaja, Skupštini općine Koprivnica.

¹²³ Isto. Dokument pod nazivom »Izvještaj o provođenju mjera na otklanjanju posljedica od poplava« nije datiran, ali se po sadržaju i pravilima pohranjivanja arhivske građe može zaključiti da je nastao između listopada i prosinca 1972.

ka, dok se od republike tražio regres za kupnju sjemenske pšenice.

Privatnom se sektoru, pak, pokušalo pomoći mjerama za 660 najugroženijih domaćinstava iz više naselja uz Dravu. Među mjerama je bio otpis doprinosa iz poljoprivredne djelatnosti, oslobađanje od poreza na promet nekretnina, a i oslobađanje od doprinosa prilikom izdavanja građevinskih dozvola. Elektra onima koji su se na obnovljenim objektima priključivali na struju nije naplaćivala takse. U međuvremenu su u republičkom fondu solidarnosti napravljena i rješenja za dodjelu financijske pomoći stradalima na koprivničkom području u iznosu od 1,48 milijuna dinara. Od toga su 423 tisuće utrošene za kupnju kuća socijalno ugroženim obiteljima, za popravke objekata besplatno je podijeljeno građevinskog materijala u vrijednosti od 240 tisuća dinara, jednokratno je pruženo 103 tisuće dinara pomoći, dok je za popravke kuća prema kategorijama oštećenja isplaćeno 671 tisuća dinara¹²⁴.

U izvještaju je navedeno i da je započela »izgradnja obaloutvrda na rijeci Dravi (dionica Otočka - Novčka), čiji financiranje se vrši iz sredstava Republičkog fonda voda, a Savezno izvršno vijeće donijelo je i odluku »o promjeni oslobađanja od plaćanja carine za robu koja se uvozi radi otklanjanja posljedica uzrokovanih poplavama«, ali i za robu koju građani ili radne organizacije »besplatno prime iz inozemstva ili ih nabavljaju za sredstva koja su dobile iz inozemstva kao novčanu pomoć«¹²⁵.

Dok je trajala ta prepiska s republičkim institucijama, lokalni je tjednik provodio akcije za daljnje prikupljanje pomoći stradalim obiteljima, objašnjavajući i mjere vezane uz predstojeću sjetvu, ponajprije republički »regres od 80 para po kilogramu za sjemensku pšenicu«, na što je općinski fond solidarnosti regresirao »daljnjih 10 para«, a pronađena su i kreditna sredstva za gnojivo i zaštitna sredstva za sve one koji su se obvezali urod prodati Podravki i Poljoprivrednoj zadruzi iz Gole¹²⁶. Puno se pisalo o i kreditima za žrtve elementarnih nepogoda, gdje je navedeno da je tok otplate četiri godine, što je značilo da ipak nije usvojen zahtjev da to bude pet godina. Kamatna je stopa bila četiri posto, što je u situaciji relativno visoke inflacije i nevezivanja dinara za devizne tečajeve bilo vrlo povoljno¹²⁷.

Kako je dotok sredstava iz Fonda solidarnosti za stradale bio sporiji od očekivanja, Općinsko vijeće Saveza sindikata Koprivnice povelu je i akciju da se svi zaposleni u općinskim okvirima iz svojih osob-

Slika 18. Jedna od rijetkih izvornih snimki mještana Bukevje koji se bore s poplavom (Vjesnik, 21. 7. 1972.)

¹²⁴ Isto, str. 3-4.

¹²⁵ Isto, str. 7.

¹²⁶ Glas Podravine, 6. listopada 1972., str. 3, »Prestaje saniranje« (J.R.).

¹²⁷ Isto, 13. listopada 1972., str. 2, »Krediti za poplavljeni« (Z.R.).

Slika 19. U nedostatku fotografija iz Bukevja upečatljivo je svjedočanstvo ostavio tamošnji učitelj Vladimir Jagarinec, koje u svojoj knjizi »Bukevje« prenosio Zvonimir Ištván (2017.)

nih dohodaka, ovisno o visini prihoda, mjesečno izdvajaju između dva i četiri posto¹²⁸. U više su navrata prikupljana sredstva za poplavljen unutar pojedinih općinskih organizacija, klubova i udruga. Posebno je odjeknula akcija prikupljanja pomoći u koprivničkom Udruženju penzionera, gdje je u nekoliko dana na posebni račun uplaćeno 1195 dinara, a najveće su priloge, po 300 dinara, dali Ivana Grinfeld i Tomo Čiković¹²⁹.

Na kraju 1972. godine Vaso Ostojić, predsjednik Zajednica komuna bilogorsko-podravske regije, razočarano je ustvrdio da sredstva »za saniranje posljedica poplave veoma sporo pristižu, barem ona na bazi solidarnosti«, točnije da je u regiji prikupljeno tek »nešto više od 60 posto od onog što se očekivalo«, a da je akcija »na drugim područjima dala još slabije rezultate«¹³⁰. Očito je da je najveća podravska prirodna katastrofa prebrzo je padala u zaborav.

Najteže posljedice poplave iz 1972. ipak su osjetili stanovnici onih najmanjih podravskih naselja. Pojedine obitelji u Komatnici i Gabajevoj Gredi, čije su kuće bile srušene ili teško oštećene, zbog sigurnosnih su se razloga preselile u okolna naselja. Mještani Bukevja, naselja od tridesetak kuća¹³¹ kraj Novog Virja u đurđevačkoj Podravini, nisu ni mogli birati, već su odlukom lokalnih vlasti kao cjelina iseljeni u susjedna naselja. Zaključeno je da je Bukovje, koje je smješteno između repaške šume i Drave, u slučaju neke nove poplave nemoguće braniti. Takva je odluka zacijelo proizašla i iz spoznaje da je promjena korita Drave, suprotno od spomenutog legradskog slučaja, Bukevje 1903. s desne preselila na lijevu obalu Drave, dakle iz Podravine u Prekodravlje, i da nema garancije da se nešto slično izlivanje vode neće opet dogoditi. Nakon poplave 1972. u Bukevju je na vlastitu odgovornost ostalo samo nekoliko stanovnika, a po službenim izvještajima već 1975. tu nije bilo osoba sa stalnim prebivalištem. Kasnijim reguliranjem dravske obale nitko se od Bukevjana nije vratio na svoje okućnice, zacijelo i zbog ionako nedostatne i u poplavi potpuno uništene komunalne infrastrukture i jednako važne

¹²⁸ Isto, 3. studenoga 1972., str. 2, »Svi za samodoprinos« (bez potpisa).

¹²⁹ Isto, 8. rujna 1972., str. 2, »Penzioneri za poplavljen« (J.R).

¹³⁰ *Vjesnik*, 23. prosinca 1972., »Voda otišla - brige ostale« (J. Rojčević).

¹³¹ Prema podacima koje je obradio akademik Dragutin Feletar, Bukevje je po popisu stanovnika iz 1890. imalo 332 stanovnika, što je do 1961. palo na 169, ali je to naselje imalo i svoju školu, čiji su ostaci još vidljivi. Uoči poplave, kako govori popis iz 1971., već je nastupila ubrzana depopulacija pa je bilo samo 87 stanovnika.

prometne izoliranosti¹³². Napušteno je naselje postalo dio poznatog repaškog lovišta¹³³, a raseljene se obitelji po tradiciji jednom godišnje okupljaju na svetoj misi kod drvenog raspela i novopodignute kapele.

5. ZAKLJUČAK: KROČENJE RIJEKE »KRUHOKRADICE«

Za razliku od idiličnih priča i pjesama o Dravi kao izvoru i vječnom nadahnuću življenja uz tu rijeku, društvena je realnost često bila bitno drugačija. Drava i njezine protoke, pogotovo Mura, proteklih je stoljeća u više navrata poplavlivala šire prostore uz njene obale, a katastrofalne su posljedice za nemali dio Podravine bile rezultat visokog vodostaja povezanog s velikim padavinama i razornim slijevanjem oborinskih voda s obronaka Bilogore i Kalnika. Teško je i pobrojiti u koliko se navrata Drava razlijevala i uništavala naselja, puteve, mostove i, posebno, poljoprivredne površine. Zapisi od 18. stoljeća do naših dana, pogotovo dramatični izvještaji u tiskovinama stoljeće unazad, tome daju i snažnu emocionalnu dimenziju. Tri su poplave, međutim, u proteklih pola stoljeća postale i dio kolektivne podravske memorije. Riječ je elementarnim nepogodama velikih razmjera 1965., 1966. i 1972. godine. Novinski zapisi i očitovanja lokalnih vlasti otkrivaju zastrašujuće razmjere te vodene kataklizme, zbog koje je priobalno stanovništvo Dravu često s pravom nazivalo i »kruhokradicom«.

Iz analiza lokalnih i republičkih službi 1960-ih i 1970-ih godina proizašli su i planovi izgradnje nasipa i drugih mjera zaštite od poplava u cijeloj dužini koprivničke i đurđevačke Podravine. Veći je dio tih planova ostvaren do početka 1980-ih godina, kad je gradnja nasipa bila okrunjena puštanjem u promet i novog mosta kod Botova. Na poboljšanje situacije proteklih je desetljeća djelovala i povećana eksploatacija kvalitetnog i vrlo traženog dravskog šljunka, što je produbljivalo dravsko korito, ali su time stvoreni neku drugi problemi.

No, u razdoblju intenzivne obrane od poplava kao konačno se rješenje, odnosno jedino efikasno kročenje Drave, najavljujvala gradnja cijelog sustava hidroelektrana. Svaki se takav projekt zasnivao na reguliranju nasipa i mogućnostima kontroliranog ispusta voda, što u pravilu sprečava izlivanje rijeke.

Takvo je strateško promišljanje, zasnovano i na kroničnom manjku električne energije, u bivšoj jugoslavenskoj državi dovelo 1975. do puštanja u rad HE Varaždin, 1982. HE Čakovec i 1989. HE Dubrava. U osamostaljenoj Hrvatskoj trebalo je realizirati projekt HE Novo Virje, po kapacitetu proizvodnje električne energije i gotovo dvostruko veći od prethodnih projekata. To se, međutim, nije realiziralo iz niza razloga. Protivio se nemali dio dijela lokalnog stanovništva, uplašen za posljedice reguliranja korita i gradnje akumulacije za njihove poljoprivredne površine. Bila je tu i odluka susjedne Mađarske da uz Dravu proglasi zaštićeni rezervat prirode i diplomatskim se mjerama suprotstavi spomenutim projektima. Posebno su bile uporne i glasne razne ekološke udruge. Početkom prošloga desetljeća taktički je manevar bilo odustajanje od velike HE Novo Virje i pokušaj afirmacije modificiranih projekata HE Molve 1 i 2, ali je i to vremenom zamrlo. Prevladao je koncept razvijanja dravskog turizma, temeljenog na ribolovu, lovu te ekološkoj proizvodnji hrane i autohtonoj gastronomskoj ponudi.

Dotatno je opravdanje nađeno u činjenici da do 2014. nije bilo izlivanja Drave na području koprivničke i đurđevačke Podravine, a i tadašnji proboj nasipa kod Drnja imao je ograničeni doseg. Nema, međutim, nikakvog razloga vjerovati da je problem prekomjernog rasta vodostaja na Dravi trajno riješen, pogotovo zbog sve drastičnijih klimatskih promjena. Drava je danas doima mirnom i krotkom, ali već sutra opet može postati opasni »kruhokradica«.

¹³² Cjelovitu priču o »ukletom« naselju objavio je Zvonimir Ištván u knjizi *Bukevje: Povijest pridravskog naselja kojeg više nema*. U knjizi su locirani i posjedi svih stanovnika Bukevja, a i navedeno je kuda su se te obitelji preselile nakon poplave 1972. godine.

¹³³ *Večernji list*, 25. listopada 1992., »Selo kojeg nema« (Goran Litvan).

LITERATURA

- BABIĆ, M., Drava i Mura - limiti i perspektive, Međimurje, Čakovec, 1986.
- FELETAR, Dragutin, Podravina, Koprivnica, Podravka, 1973.
- FELETAR, Dragutin, Legrad: monografija, Čakovec, Zrinski, 1971.
- FELETAR, Dragutin, Petar FELETAR, Prirodna osnova kao čimbenik naseljenosti gornje hrvatske Podravine, *Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja*, Koprivnica, br. 13, 2008.
- FELETAR, Dragutin - PETRIĆ, Hrvoje, Općina Đelekovec: povijesno-zemljopisna monografija, Samobor, Meridijani, 2008.
- Geografija SR Hrvatske, knjiga I i II - Središnja Hrvatska (redaktor Ivan Crkvenčić), Zagreb, Školska knjiga, 1974.
- IŠTVAN, Zvonimir, Bukevje: Povijest pridravskog sela kojeg više nema, Novo Virje, Meridijani i Družba »Braća Hrvatskog Zmaja« - Zmajski stol Križevci, 2017.
- Koprivnica - izabrane teme (ur. Dragutin Feletar), Koprivnica, Dr. Feletar, 1997.
- KRUŠELJ, Željko, Medijska slika »podravske rivijere« 1980-ih godina, *Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja*, Koprivnica, br. 29, 2016.
- PETRIĆ, Hrvoje, Općina i župa Drnje, Drnje, Dr. Feletar, 2000.
- SOUR Bilokalnik Koprivnica 1960 - 1980 (ur. Josip Bukovčan), Koprivnica, 1980.
- ŠAFAREK, Goran, Drava - koprivnička Podravina, Koprivnica, Matica hrvatska, 2001.

IZVORI

- Državni arhiv Varaždin - Sabirni centar Koprivnica: Skupština općine Koprivnica (a. z. 325) - godišta 1965., 1966., 1972.
- Koprivničke novine*, Koprivnica - godište 1926.
- Domaće ognjište*, Koprivnica - godište 1927.
- Podravske novine*, Koprivnica - godište 1939.
- Koprivnički tjednik*, Koprivnica - godište 1954.
- Glas Podravine*, Koprivnica - godišta 1963., 1964., 1965., 1966., 1972., 2014.
- Podravka*, Koprivnica - godište 1972.
- Vjesnik*, Zagreb - godišta 1965., 1966., 1972., 2014.
- Večernji list*, Zagreb - godišta 1965., 1966., 1972.
- Vijesti iz Hidrometeorološke službe SR Hrvatske* - godište 1972.
- RTL - vijesti.hr* - 2014.
- e-Podravina* - 2014.
- sabor.hr* - Vodnogospodarska osnova Hrvatske

SUMMARY

The Drava River, often due to the flow of large quantities of water from its tributary Mura, flooded areas around Koprivnica and Djurdjevac in Podravina for centuries. In the last half century, there have been three floods of catastrophic proportions. The double flood was in 1965, the same scenario repeated in 1966, and the serious damages of the Drava River spills in 1972 remain in the collective memory. At that time, about thirty Podravina settlements were flooded, including parts of Koprivnica, also around 11,000 hectares of agricultural land, and hundreds of residential and commercial buildings and numerous roads and bridges have been destroyed or damaged. The recorded damage was ten times greater than that of previous floods. The devastating floods led to the intensification of the embankment construction, which reduced the danger of flooding, however Drava River had threatened to spill on several occasions afterwards. Final solution for the water management control was the system of Drava hydroelectric power plants, but the projects related to areas of Koprivnica and Djurdjevac in Podravina had not been realized for a number of reasons.

Potpisi pod fotografije za članak o poplavama: